د اسلام دویم خلیفه،

جلیل القدر صحابي،

عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سیرت

د خپرولو شمیره: .... (۲)

Ketabton.com

لیکوال : حبل الله (المتین)

کال : ۱۳۹۸ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه:

نوم : ————————————— د عمر فاروق (رضي الله عنه) سیرت.

لیکوال او راټولوونکی: ————— حبل الله (المتین).

ژباړن : ————————————— خپله لیکوال.

ټایپ : ————————————— حبل الله (المتین)

ډیزاین او PDF : ————————— N. RASOOLI

کال: —————————————— ۱۳۹۸ هجري لمریز

د خپرولو شمیره: ————————— (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان: .... صفحه
د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه: ---------------------------- (۱)
پیژندنه -- (۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲) برخه: ----------------------------- (۲)
د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل: ----------------------------- (۲)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت (۳) برخه: ------------------------- (۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه: ----------------------------- (۶)
د عمر رضي الله عنه هجرت: ----------------------------- (۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۵) برخه: ----------------------------- (۷)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه: ----------------------------- (۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۷) برخه: ----------------------------- (۱۰)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات: ------------------------ (۱۲)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه: ----------------------------- (۱۴)
د الله جل جلاله ولي جوړیدلو لپاره شرطونه: ---------------------------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه: ----------------------------- (۱۴)
کرامت زړه سوی، او د خپل رعیت سره مینه: ---------------------------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۱) برخه: ----------------------------- (۱۶)
د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول: ----------------------------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۲) برخه: ----------------------------- (۱۶)
قسم په خدای زه د دین په کار کې د کوچو نه زيات نرم يم: ------------------------ (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه: ----------------------------- (۱۸)
د عمر رضي الله زړه ولې له کوچو نرم او تر کاڼي کلک وو؟ ------------------------ (۱۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه: ----------------------------- (۱۹)
پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر: ------------------------ (۱۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه: ----------------------------- (۲۰)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۶) برخه: ----------------------------- (۲۲)
د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د ځا ځمکه استعمالول: ------------------------ (۲۲)
د عمر رضي الله عنه د سیرت او عدالت (۱۷) برخه: ------------------------- (۲۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۸) برخه: ----------------------------- (۲۵)
د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا: ------------------------ (۲۵)
د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه: ----------------------------- (۲۷)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۰) برخه: ----------------------------- (۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امیرالمومنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه پراخه ساتل: ---------------------------(۲۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه: ----------------------------(۳۱)
د اور سوزولو سزا چا ته ورکولو سزا: ----------------------------(۳۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه: ---------------------------- (۳۳)
د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ ---------------------------- (۳۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه: ---------------------------- (۳۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۴) برخه: ---------------------------- (۳۶)
د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر: ---------------------------- (۳۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه: ---------------------------- (۳۸)
د اولاد رسول ص سره نیکې کول: ---------------------------- (۳۸)
د ذمي د مال د خوړلو حکم: ---------------------------- (۳۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه: ---------------------------- (۳۹)
قربان له داسې تقوی نه شم: ---------------------------- (۳۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه: ----------------------------(۴۱)
واک غوښتونکو ته زبردست زیری:----------------------------(۴۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه: ---------------------------- (۴۳)
قاضي صاحبانو ته: ---------------------------- (۴۳)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۹) برخه: ---------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول:---------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه: ---------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې: ---------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه: ---------------------------- (۴۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه: ----------------------------(۵۱)
او د شهادت غمجنه پېښه: ----------------------------(۵۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۳) برخه:---------------------------- (۵۳)
او د شهادت دوهمه برخه: ---------------------------- (۵۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۴) برخه:---------------------------- (۵۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۵) او اخیري برخه: ---------------------------- (۵۷)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانیت لپاره یې کړي دي: ------------- (۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه○.

د مور نوم: ختنمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبدالله، چې لوی عبدالله باندې یادیده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أمَ المُؤمنین رضي الله عنها دا دواړه د زینت بنت مظعون دلور څخه وو.

بل زوی یې لوی زید (زید الاکبر) چې د علي او بي بي فاطمې رضي الله عنها دلور کلثوم رضي الله عنها چې د عمر رضي الله عنها بي بي وه، ورڅخه پیدا شوی وه، همداسې نور اولادونه د مختلفو بیبیانو نه پیدا شوي وو، زید الاصغر، عاصم، عبدالرحمن الاوسط، عبدالرحمن الاصغر، عیاض بل زید او زینب، فاطمه.

دعمر رضي الله عنه د اسلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات-

عمر رضي الله عنه دقریشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زیات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غشي ویشتونکې، لیکونکې او لوستونکې او عمومي سفیر وو، یعنې کله به چې دقریشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه دښمن ته به دخبرو لپاره چا له ویرې زړه نه ښه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به بې ډازه او بې ویری د سفیر په توګه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زیات سر سخته دښمن او تکلیف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکېنو کوم اقدام کولو نو د عمر رضي الله عنه په مشوره به یې عمل کولو او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زیات په ویره کې وو، نو زکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې یا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرینو نه چې کوم تا ته خوښ وي قوي کړې، یعنې مسلمان یې کړې، یو عمر ابن هشام چې ابوجهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سوال قبول کړ او د عمر رضي الله عنه د اسلام قصه داسې شروع شوه.

د مکې مشرکېن سره راټول شول چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په ضد یوه فیصله وکړه چې داسې یو چل جوړ کړې چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه ابدي بېغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هرچا خپله رایه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رایه بل شان وه، هغه داسې چې عمر رضي الله عنه په ځان بیخي زیات ډېر وو، چې هر کار کولای شي نو ورته یې وویل د محمد (صلی الله علیه وسلم) کار ماته پرېږدئ، زه به مو ابدي تر بېغمه کړم زه یوازې ورځم او سر ترې قلم کوم او تاسو ته یې راوړم، بیا به د ده د خاندان سره کومه روغه جوړه وکړو یا به یو نفر ورکړو چې بدل کې یې مړ کړي یا به فدیه ورکړو.

○ ماخذ سیرت ابن هشام-حکایات صحاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټولو دا خبر خوخه شوه نو عمر رضي الله عنه توره له تیکي بهر کړه او له هغه ځایه راووتو، هر چانه به یې پوښتنه کوله، چې محمد (صلی الله علیه وسلم) چېرته دی تر هغې چې دبني زهرة دقوم یو نفر مخې ته ورغی هغه چې عمر رضي الله عنه ولیدو پوښتنه یې تري وکړه، چې عمره چېرته دا سې توره په لاس روان یې عمر رضي الله عنه ورته وویل محمد (صلی الله علیه وسلم) پسې راوتلی یم نن یې بې له وژلو نه پریږدم.

محمد (صلی الله علیه وسلم) زموږ خدایانو ته بد نسبت کوي خدایي یې نه مني او دپلرونو او نیکونو دین ئې پرېښی دی زموږ قوم د ده د داسې کارونو نه تنگ راغلی دی نن به ضرور ټول تري بیغمه کړم نو، هغه نفر چې دده خبرې واوریدلی ورته ئې وویل چې ښه ته دومره بهادر یې چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وژلو پسې راوتلی یې؟ ته هغه پریږده خپل کور دی سمبال کړه.

عمر رضي الله عنه خپل کور؟

ولې زما کور کې کوم نوی کار شوی؟

هغه ورته وویل د کوم دین د محوه کولو په نیت چې راوتلی یې هغه ستا کور ته داخل شوی، ته اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښی دواړه مسلمانان شوي لاړ شه ویې گوره.

عمر رضي الله عنه، چې د هغوی خبرې واوریدلی له غوصې تک شین شو او د خپلې خور د کور طرفته روان شو، کله چې هلته ورسید، نو دروازه یې په زوره زوره په لغته ووهله، چې خور یې له ویرې کلکه بنده کړیوه خور او د خور خاوند یې نورو مسلمانانو سره هلته پټ قرآن لوستلو چې خور یې آواز واوریدلو نو له ویرې په لړزیدا شوه او خپل خاوند او نورو کسانو ته یې وویل تاسو پټ شئ زه ورزم چې معلوم ړم چې عمر رضي الله عنه په کوم نیت دومره په غوصه راغلی دی، هغوی ټول پټ شول او د خور فاطمې یې هغه دقرآن کریم پاڼې هم له ډیرې ویرې په همغه ځای کې له یاده وتلې وې او پټې کړې یې نه وې او په داسې حال کې دروازې ته روانه شوه، چې ټول بدن یې له ډیرې ویرې په لړزا وو.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کله چې نعیم، عمر رضي الله عنه ته پیغور ورکړ او سعید ابن زید رضي الله عنه چې د فاطمې بنت الخطاب رضي الله عنه خاوند او د عشره مبشره په قطار کې هم نمبر دی کور طرفته ورغی او هغوی ته خباب ابن منذر رضي الله عنه د قرآن تعلیم ورکولو نو، کله چې فاطمې رضي الله عنها ټول موجود کسان پټ کړل او په داسې حال کې دروازې ته راغله چې بدن یې له ویرې لړزیدو او عمر رضي الله عنه ته یې دروازه بیرته کړه نو عمر رضي اله عنه چې له ډیره قهره او غضبه یې حواس بایللي وو، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اواز ورباندې وکړو ،ای د ځان دښمني ما آوریدلي چې تا د خپلو پلرونو او نیکونو دین پریښې ایا دا رښتیا دي؟
فاطمې رضي الله عنها جواب ورنکړ، نو عمر رضي الله عنه یې په وهلو شروع وکړه دومره یې ووهله، چې د مخ مبارک نه یې وینې روانې شوې، نو جواب یې ورکړ، چې ای د خطاب زویه (د ورور نوم یې ورته و نه ویل، ځکه چې د هغه کفر یې تر منځ مانع وو)چې هر سه کولای شې ویې کړه، هو زه مسلمانه شوې یمه زما ژوند او مرګ به په همدې لاره کې وي، که چېرته حق په همدې لاره کې وي، نو زه همدا کلمه وایم بیا یې د شهادت کلمه وویله، کله چې عمر رضي الله عنه د هغې حالت ولیدو نو ویره وربانديې راغله کټ کې کېناست او سوچونو واخیستو ، ایا دغه دین دومره ریښتیني دی او حق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره د دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همدې فکرونو کې ډوب وو چې هغه ورقو باندې چې هغوی نه له یاده وتلي وې نظر ولګیدو نو فاطمې رضي الله عنها ته یې وویل دغه ورقو کې څه لیکل شوي رایې کړه چې ویلولم، فاطمې رضي الله عنها جواب ورکړ ، نه نه ته ددې لایق نه یې، دې باندې بې اودسه لاس لګول منعه دي که غواړې ویې لولې اول غسل یا اودس وکړه، د فاطمې رضي الله عنها زړه کې ورته امید پیدا شو زر یې اوبه ورته راوړې او د اوداسه طریقه یې ور وښوده.

او عمر رضي الله عنه داسې حالت کې اودس وکړو چې د فاطمې رضي الله سره ما څومره غلطي وکړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کېنه او عداوت ونکړ، خور څومره ورور مهربانه وي.

له اوداسه وروسته عمر رضي الله عنه د قران پاک په لوستلو شروع وکړه، چې اول کې یې بسم الله الرحمن الرحیم لیکل شوې وه، کله چې یې -الرحمن -او الرحیم -ولوستل نو غلی شو او د دې کلمو معنی کې ژور سوچ وکړو، بیا یې لوستل پیل کړل، مخکې د سورت -طه ایاتونه لیکلي وو، فکر او غور باندې یې لوستل چې مور خو ویل دا شعر دی، دا منتر دی دا خو رښتیا الله (جل جلاله) کلام دی ترهغې چې (۱۴) ایات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِيْ اَنَا اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِيْ الخ)

نو ، نور یې له سترګو اوښکې روانې شوې او په لوړ اواز یې د شهادت کلمه وویله.
فاطمې رضي الله عنها نه خپل ځان هیر شوی وو، د ورور په فکر کې وه چې له خوشحالۍ نه یې -الله اکبر چغې کړې ورسره یې خاوند او خباب ابن منذر رضي الله عنهم هم راووتل د هغوی هم ویره ختمه شوې وه.

هغوی الله اکبر چغې کړې، هغوی ورته وویل، عمره مبارک شه پرون رسول الله صلی الله علیه وسلم الله جل جلاله ته سوال کړی وو، یا الله دواړو عمرینو کې چې یو عمر ابن هشام یعنې ابوجهل دی او بل عمر ابن الخطاب دی، چې کوم تا ته خوښ او محبوب وي د مسلمانیدو هدایت ورته وکړه، نو دعا یې ستا سې په باره کې قبوله شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـور، نـو دعمـر رضـي الله عنـه حالـت بـدل شـوی وه فـاطمې رضـي الله عنـه تـه يـې وفرمايـل زر شـه راتـه وواېـه چې محمد (صلی الله علیه وسلم) چېرته دی نور مې صبر نه کېږي زرشه وواېه چېرته دی؟

د هغـوی چـې اوس يقـين راغلـی وه چـې عمـر رضـي الله عنـه رښـتينی دی ورتـه يـې وفرمايـل هغـه د ارقـم پـه کـور کـې دی؛ نـو عمـر رضـي الله عنـه سمدسـتي لـه هغـه ځايـه د ارقـم کـور تـه راروان شـولو او رسـيدو سـره سم يې دروازه وټکوله.
دننه نه اواز راغلی سوک يې؟
عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر يم.
صـحابه کرامـو تـه چـې د عمـر رضـي الله عنـه رعـب معلـوم وو، ورخطا شـول خـو سيد الشـهداء حمـزه رضـي الله عنـه تـوره راوويسـته او ويـې ويـل يارسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) زه ورځـم کـه پـه غلـط نيـت راغلی وی چې کار يې ور خلاص کړم.

رسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) ورتـه وفرمايـل زه پـه خپلـه ورځـم، نـو رسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) دروازې تـه راروان شـو ورسـره نـور صـحابه رضـي الله عـنهم هـم پـدې خـاطر راغلـل چـې کـه عمـر رضـي الله عـنهم کـوم غلـط حرکـت وکـړي، نـو تـرې منعـه بـه يـې کـړي صـحابه وو دروازه خلاصـه کـړه او رسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) ور ووتـو او عمـر رضـي الله عـنهم يـې لـه جـامو ونيولـو او ځـان طرفتـه يـې رتـک وهلـو او ورتـه يـې وويـل، ای عمـره تـه مسـلمانانو تـه د تکليـف رسـولو نـه حصـاريګې، تـر هغـې چـې لکـه د وليد بن مغيره الله جل جلاله ذليله کړی نه يې؟

بيـا رسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) دعـا وکـړه چـې يـا الله چـې پـه دغـه عمـر بانـدې خپـل ديـن تـه قـوت ورکړې.
دې وخـت کـې عمـر رضـي الله عنـه د شـهادت کلمـه وويلـه او ټولـو صـحابه کرامـو لـه خوشـحالۍ د تکبيـر چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر الله اکبر اوازونه د مکې ټولو لارو کې خلکو واوريدې.

بيـا رسـول الله (صـلی الله عليـه وسـلم) درې وارې عمـر رضـي الله عنـه پـه سـينه کـې ووهلـو او دعـا يـې وکـړه چـې يـا الله (جـل جلالـه) د عمـر رضـي الله عنـه د زړه نـه کينـه، بغـض او عـداوت وباسـې او ايمـان پکـې داخـل کـړې دا دعـا يـې درې وارې تکـرار کـړه، دوی پـه همـدې خوشـحالۍ کـې وو، چـې جبرايـل عليـه سـلام راغی[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• ماخوذ من، حلية الاولياء ۱ـ۴۷ـ، صفة الصفوة ۱/۸۶ ـ، اسدالغابة ۴/۱۶۳ ـ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت(۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وویله او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نورو صحابه کرامو دتکبیر اوازونه پورته کړل نو دي حال کې جبرایل علیه سلام تشریف راوړو او ویې فرمایل،

یارسول الله (صلی الله علیه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو والاهم پدي خوشحالئ کې شریک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دي زیري سره رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نورهم خوشحاله شو نو دي وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) پوښتنه وکړه چې،
او ویې وویل:
یارسول الله ایا موږ په حقه یو، زموږ دین په حقه نه دی؟
رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل بالکل موږ په حقه یو زموږ دین په حقه دی نو،
عمر رضي الله عنه وویل نو بیا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره میدان ته ولې و نه وځو؟
زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته یې په حقه رالیږلی یې موږ به نورهر عبادت په ښکاره کوو.
کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د عمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غیرت ولیدو سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډیرو ملکونو او دعربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخوړ چې نور به دغه حقاني دین ښکاره کوو.

خو چې فکر یې وکړو دقریشو تکړه او تر ټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لا له مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس دکافرانو شر دفع کولای شو فیصله یې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو، نو اجازه یې ورکړه چې صحیح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي یې دوه صفه برابر کړل د یو په راس کې یې حمزه رضي الله عنه او د بل صف په راس کې یې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بیت الله ته دتکبیرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکین بیت الله شریف سره راجمع وو او د یو لوی زیري په طمع وو، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بیت الله شریف ته د مسلمانانو دتکبیرونو زمزمې راورسیدې.
مشرکینو چې ولیدل دیو صف مشري حمزه رضي الله عنه او دبل صف مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس یې وبایلل او د دوی په لیدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه لیدلې.

بل خواه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند تر ټولو خوښوونکې د خوشحالئ شیبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) عمر رضي الله عنه ته دفاروق لقب ورکړ او بیا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل.
⇦الله (جل جلاله) حق دعمر رضي الله په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل یې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعبداله ابن مسعود نه روایت دی:

⇦کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، موږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بیا چا دمسلمانانو دبې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بیت الله شریف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه دمشرکینو ټولي ته ورغی دعوت یې ورکړ او اختار یې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړئ، کنه نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ○.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنگه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همداسې په هرکار کې یې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته دهجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانیدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه دهجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادرۍ ښودلو سره یې توره، نیزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بیت الله شریف ته یې تشریف وروړ، ښه په اطمنان او خاطر جمع زړه یې طواف وکړو بیا یې مقام ابرهیم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء یې وکړه بیا چې مشرکین ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته یې وویل زه هجرت کوم او دا یو الهي أمر دی، که هر څوک غواړي مور یې بوره شي، ښځه یې کونډه شي، بچې یې یتیمان شي؛ نو ماپسې دې دغه وادي یا درې ته راشي، د مدینې منورې لارې طرفته یې اشاره وکړه او له حرم شریف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمنان سره یې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکینو ته دعمر رضي الله عنه پیغور خوند ورنکړ خپله یې جرئت ونشو کړای خو ضعیف او کمزوري غلامان یا مریونه یې ورپسې ولیږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی ولیدل نو زړه یې ورباندې وسوزیده ورته یې وویل بیرته ستانه شئ زماتوره د تکړه او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پرې یې غوڅ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دین دعوت یې هم ورکړ هغوی پدی بهانه چې ومو نه لیدو بیرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفریې بې له ویرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرین او انصار ډیر زیات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه دسلیم فکر او رأی خاوند وو.

هغوی داسې دیو عقلند شخص مشورو ته زیات ضرورت لرلو.

دعمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې•.

○ ماخذ: ترمیذی(۳۶۸۲)، (مسند امام حمد)(۲/ ۵۳)، طبقات الکبری ۳/۲۹۲_۲۰۵)، اسد الغابه ۴ (۱۴۶_۱۵۲)، الاسیعاب (۳_۲۳۷)

• ماخذ: اسد الغابة:۴جلد ص۱۵۲_۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۵) برخه

بخاري شريف د سعد بن ابی وقاضي الله نه روايت کړی**.

رسول الله صلی الله عليه وسلم سره د قريشو ښځې ناستې وی او په لوړ اواز يې پوښتنې کولې نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته اجازت ورکړ، هغه ښځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه يې پټ کړل کله چې عمر رضي الله عنه راغی نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وخندل نو عمر رضي الله عنه ورته وويل زما مور پلار دې در نه قربان شي خوله دې هميشه له خندا ډکه اوسه ولې دې وخندل؟

نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې دغه دقريشو ښځې ما سره ناستې وې مخونه يې ښکاره وو، او اوازونه يې لوړ وو، چې ستا اواز يې واوريدو چوپ شوې او ځانونه يې پټ کړل عمر رضي الله عنه ورته ويل يا رسول الله صلی الله عليه وسلم پکار داده چې له تا وويريږي، دوی زمانه ولې ويريږي، بيا يې هغوی ته وويل ای دخپلو ځانونو دښمنانو تاسې ته خو د رسول الله صلی الله نه زياته حيا او ويره پکار ده چې دخدای جل جلاله نبي دی تاسو زما څخه ويره کوئ؟

هغوی جواب کې ورته وويل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه دحجاب باره کې ډير سخت يې، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل ای دخطاب ځويه زما په هغه ذات قسم چې زما روح يې قدرت کې دی چې تا ته شيطان کله هم په مخه درشي نو ستاله ويرې لاره بدلوي*:

⇦ ترميذي شريف کې حديث دی، چې بريده (رضي الله عنه) روايت کړی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم سره جينکۍ وې او تمبل يې وهلو نو ابو بکر رضي الله عنه راغی هغوی لګيا وې، بيا عثمان رضي الله عنه راغی، هغوی لګيا وې بيا علی رضي الله عنه راغی، هغوی لګيا وې تمبل يې وهلو بيا چې عمر رضي الله عنه راغی؛ نو هغوی تمبل وهل بند کړل او وتښتيدلی.

دعايشې صديقی رضي الله عنها نه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم کور کې ناست وو چې دباندی لاره کې دماشومانو چغې او اوازونه پورته شول، رسول الله صلی الله عليه وسلم ورغلو او ديوال نه يې سر مبارک ورښکاره کړ، ګوری چې يوه حبشه تمبل وهي نو ماته يې اواز وکړو چې يا عاشې رضي الله عنها دلته راشه، نو زه ورغلم او خپل سر مې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په اوږه کېښودو او دهغوی سيل مې کاوه رسول الله صلی الله عليه وسلم به راته وويل بس ندی؟ مابه ورته وويل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه راښکاره شو نو ماشومان تول وتښتيدل او حبشۍ تمبل پټ کړ.

** باب التبسم والضحک۳۲۹۴، او ترميذی شريف:۲۳۹۲

* کتاب الوسيط:1/ص۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦ دبخاری شریف حدیث دی چې، رسول الله صلی الله علیه وسلم دغزوه موتا یا بلې غزا نه بیرته راغی یوه حبشه توره پیغله راغله ویې ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ما نذر منلی که تاسو روغ سلامت بیرته راغلئ زه به دخوشالئ سندری وایم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صی الله علیه وسلم ورته وفرمایل که نذر دی نوي منلی مه یې وهه هغې ورته وویل منلی می دی، نو هغې تمبل وهل او سندرې شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابښکاره شو هغې له ویرې تمبل کوناتې لاندی کېښود او له پاسه ورباندی کېناسته چې پټ یې کړي؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وخندل عمر رضي الله عنه ته یې وفرمایل ته چې په کوم ځای کې یې شیطان له هغه ځایه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

ګرانو دوستانو راتلونکې برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله یې ارزو لرله چې داسې دې شوي وای، بیا هماغه آیاتونه نازل شول دغه برخه هم مه هیروئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سلیم فطرت او طبیعت خاوند کړی وو چې ډیر غلط کارونه یې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد یې هم ډیر زبردسته رآیه لرله چې هغې کې د عمر رضي الله عنه ډیرې غوښتنې د قرآن دحکم راتللو سره موافقې شوې لکه،

❶ عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یارسول الله صلی الله علیه وسلم که چېرته مونږ دطواف کولو نه بعد مقام ابراهیم سره لمونځ کولای نو ښه به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نو لا به ډیره ښه وه خو رسول الله صلی الله علیه وسلم لا د هو یانه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آیات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ځانه یې دعبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی: تاسې مقام ابراهیم کې دطواف نه بعد لمونځ وکړئ، نو له دې آیات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله دفرمان سره دعمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقیامته ترې برخمن وي.

❷ دحجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل یارسول الله مسلمانان ستا کورته د دین ذده کولو لپاره درځي او دوي کې به نیک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنینو یعنې بیبیانو ته دستر کولو امر وکړې ډیره به ښه وای او تر دی وخته پورې دحجاب یا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلې نو:

الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آیات نازل کړو.

واذا سالتموهن متاعا فسئلوهن من ورآئ حجاب.الایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته یې غواړئ یعنې پرده باید وکړئ چې یو بل ونه ګورئ د پردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصیل بیان شوی دی.

❸ د عائشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به هره ورځ د مازدیګر لمونځ نه بعد د ټولو بیبیانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به یې دهغوی احوال آخستلو خو یوه ورځ یې دیوې بې بې سره وخت لږ زیات تیر کړ هغه بې بې یا زینب وه یا ماریة قبطیه یا بله کومه بې بې وه خو ما ته هغه د بنتوب غیرت راغی چې ولې یې هغې سره وخت زیات تیر کړ؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته د وخت تیرولو سبب داوو، چې هغې بې بې ته چا شهد رالیږلي وو، هغه یې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې راوړل هغه وڅکل، نو عائشې رضي الله عنها نورو بیبیانو ته وویل چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی چې هرې یوې ته ورتلو ورته به وایې ستا خولې نه د منافیرو بوی ځي، منافیر یو بدبویه بوټی وو کله چې رسول الله صلي الله علیه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل ما خو هلته شهد خوړلي شهد و کې بوی له کومه شو بیبیانو سره چې نور جواب نه وو، نو ویې ویل شاید د شهدو مچیو دغه بوټي باندې به ناستې وي، نو د دوی دې کار باندې رسول الله صلی الله علیه وسلم خفه شو او بیا یې دهغې بې بې کورته د تللو نه قسم وکړو او دغه نورو سره یې هم تعلقات ختم کړل خبرې یې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله علیه وسلم هم. بعضې صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رایه ورکوله خو عمر رضي الله دهرې یوې کورته ورغی او ورته یې ویل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کیګئ. که رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بیبیانې ورکړي چې .مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، دالله جل جلاله فرمان منونکې به وي، توبه کوونکې به وي، عبادت کوونکې به وي، روژه نیوونکې به وي، که کونډې وغواړي که پیغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوریدلې خو چا جواب ورنکړو یوائې بې بې زینب رضي الله عنها ورته وویل آی دخطاب ځویه دغه خبرې ولې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله نکوي چې ته یې کوې، نو الله جل جلاله د سورت التحریم (۵) آیات نازل کړو چې که ته دغه بیبیانې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بیبیانې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نیوونکې، توبه ایستونکې به وي، کونډې غواړي که پیغلې ستاسې نه به غوره ورته نصیب کړي، دې آیات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همداسې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم بیبیانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه د سلیم عقل پوهې او حق پرستئ دلیل دی، نو بیا بیبیانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه:

لکه څرنګه چې مخکې وويل شول د عمر رضي الله طبيعت شراب څکل نه خوښول او همېشه به يې خلکو ته ويل چې شراب څکل سړی بيغيرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنی آيات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نږدې کيږئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم يقيني شو چې شراب بد شی دی؛ نو همېشه به يې الله جل جلاله ته سوال کولو چې يا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصيل سره وضاحتي معلومات راوليږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۰-۹۱) اياتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلی الله عليه وسلم يې، څکونکې، بل چا ته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، ، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بيان کړل چې لعنت ورباندې دی.نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واړول دومره زيات وه چې لکه اوبه وبهيدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې هميشه به يې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ايمان او تقوی ستر دليل دی چې بيابه يې خلکو ته ويل چې ما تاسو ته نه ويل شرابخوري بد عمل دی.

دعمر رضي الله عنه د بدر غزا کې دبنديانو په باره کې رايه د الله جل جلاله د حکم سره برابريدل.

دبدر غزا چې داسلام تر ټولو سختو غزاګانو څخه يوه تاريخي غزا ده چې سختې ګرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بيخي لږ او کافران ډير زيات وو قرآن کريم يې مفصل ذکر کړی دی او موږ به يې راتلونکې کې تفصيلا بيان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذريعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابوجهل هلاک او (۷۰) تنه اسيران شول نو کله چې مسلمانان بيرته مدينې ته ستانه شول نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره را وغوښتل چې اسيرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوانه کوم حکم نه وو نازل شوی.

او دې اسيرانو کې زيات هغه سرسخته مشرکين وو، چې ټول عمر يې مسلمانانو ته قسم قسم تکاليف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معيط چې مايې مخکې بيان کړی دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې د لمانځه په حالت کې غاړې ته شادر آچولی وو او راکاږلو يې چې بيا ابوبکر رضي الله عنه ترې خلاص کړی وو، خو ابوبکر رضي الله عنه يې دومره وهلی وه، پوزه يې په مخ مبارک نه معلوميده او نورو اسيرانو کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم تره عباس دعلي رضي الله عنه ورور عقيل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم له دوی مشوره وغوښتله نو،

ابوبکر رضي الله عنه ورته دفديې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خو د عمر رضي الله مشوره بيله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل ته حمزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور يې دی، علي رضي الله ته عقيل چې ورور يې دی ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلانـي خپلـوان او ابـوبکر تـه فلانـي خپلـوان چـې يـو يـو يـې ذکـر کـړل پـه لاس راکـه چـې سـرونه تـرې غـوځ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همـدوی وه چـې تـه يـې لـه مکـې هجـرت تـه مجبـور کـړې، همـدوی دي چـې دلتـه دبـدر موقـع تـه راپسـې راغلل او دومره قوت سره وجنګيدل.

خـو ، رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم تـه دغـي مشـورې خونـد ورنکـړو او د ابـوبکر رضـي الله عنـه مشـوره يې خوښه شوه چې فديه به ترې واخلو او خوشې به يې کړو.

دبخـاري شـريف حـديث دی چـې عبـاس رضـي الله عنـه انصـارو نيـولی وه او هغـوی غوښـتل چـې د خپلـو شـهيدان مقابـل کـې يـې مـړ کـړي، نـو پـه دې شـپه رسـول الله تـه د هغـوی اراده معلومـه شـوه ډيـر پريشـانه وو بيـا يـو صـحابي انصـارو تـه ورغـی، چـې داد رسـول الله صـلی الله عليـه تـره دی خوشـې يـې کـړئ هغـوی ورتـه انکـار وکـړو ، چـې کـه امـر يـې کـړی وي خوشـې کـوو يـې کـه امـر يـې نـوي کـړی، نـه يـې خوشـې کـوو هغـه صـحابي ورتـه وويـل زه يـې پـه ضـمانت بيـايم هلتـه بـه بنـدي وي ترڅـو د دوی پـه بـاره کـې فيصـله وشـي هغـوی ورتـه پـه لاس ورکـړ او را يـې وسـتلو او نـورو بنـديانو سـره يـې سـتنې پـورې کلـک وتړلـو او هغـه بـه زويرګـي کـول او رسـول الله صـلی الله وسـلم تـه چـې دهغـه فريـاد يـې آوريـدو خـوب نـه ورتللـو نـو؛ صـحابه کرامـو ورتـه وويـل چـې يارسـول الله خـوب ولـی نـه درځـي، هغـه ورتـه وفرمائـل دعبـاس زويرګـي مـې خـوب تـه نـه پريـږدي هغـوی لاړل هغـه رسـی چـې هغـه يـې پـری تړلـی وو ، سسـته کـړه بيـا رسـول الله صـلی الله عليـه وسلم ورته وفرمايل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام يې خپه نشي نو ،

کلـه چـې رسـول الله بعضـو اسـيرانو نـه فديـه واخسـته او بعضـي يـې لکـه عقبـه ابـن معـيط ووژل، نـو الله جـل جلالـه دسـورت الانفـال (۶۷/۶۸) آياتونـه نـازل کـړل چـې کـه چيرتـه د الله جـل جلالـه نـه دی بـاره کـې فيصـله مقدره نوی او تاسو د دنيا فايده خوښه کړی وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آيـات دنـزول نـه وروسـته رسـول الله صـلي الله عليـه وسـلم عمـر رضـي الله عنـه سـره مـخ شـو ورتـه ويـې فرمايـل نـژدې وه چـې سـتا د رايـې مخالفـت سـره مـوږ د شـر او عـذاب سـره مـخ شـوی وای يعنـې سـتا رايـه د الله جـل جلالـه د حکـم مطـابق وه نـو ، دې آيـاتونو کـې هـم د عمـر رضـي الله عنـه رايـه همداسـې وه لکـه څنګـه چې حکم نازل شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• کتابونه .حلية الاوليا .(۴۲-۴۳) اسدالغابة:۱۶۹/۴ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه د عادت خلاف کار ته ویل کیږي چې الله جل جلاله یې د خپل محبوب بنده په واسطه ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خلیفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډیرو غزاګانو کې لویې فتحې نصیب کړې چې د هغو فتحو څخه یوه یې د افریقائي عربي هیواد مصر فتحه هم وه، مصر د یهودیانو یو له شتمنو هیوادو څخه وو او عمر رضي الله عنه د مصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمروابن العاص رضي الله عنه د مشرۍ لاندې مسلمانانو ته نصیب شوی خو چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود نیل دریاب وچ شوي وه او دیهودیانو د عقیدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نیل دریاب وچ شو نو دوی به دې دریاب ته یو ترټولو ښایسته پیغله پیدا کړه او مور پلار به یې ورته په ډیرو پیسو او مال دولت راضي کړو پیغله به یې ناوې کړه نوي قیمتي جامې به یې وراغوستې په ګاڼه به یې ډکه کړه بیا به یې دریاب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په یوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال کې درې میاشتې محترمې ګڼلې د یوې نوم (مؤونه) وه د دې میاشتې دولسم تاریخ به دوی دغه ناوې ضرور پیدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمروابن العاص رضي الله عنه وو او هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې میاشتې تیرې شوې خو رود نیل کې او به زیاتې نشوې اخر د دې ځای استګنو له دې ځایه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسبزه علاقه به خامخا په شاړه بدلیده، نو د دې ځای والي عمرابن العاص رضي الله عنه امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب ته یو لیک ولیږلو او دغه مشکل یې ورته بیان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډیره بیړه سرته ورسولو او لیک یې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره د خلکو ستونزه شریکه کړه او په خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي یې جوابي لیک ولیکلو او ویې لیکل دغه لیک د الله جل جلاله د بنده امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب لخوانه د مصر والي عمروابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته د تقوی او صبر توصیه کوم تاسو باید د جهالت خویونه پریږدئ او به د الله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف المخلوقات دی، نو تاسو د مخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولې قرباني کوئ، صبر وکړئ ډیر زر به الله جل جلاله دربانده دې فراخي راولي او دلیک اخر کې یې لیکلي وو، چې ای عمروابن العاص رضي الله عنه دې لیک سره یوه وړوکې ټوټه خط دی دا به رود نیل ته ور وغورزوې.

کله چې قاصد بیرته مصر ته ستون شو او لیک یې عمروابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو د جمعې مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي لیک پرانستو نو له لوستلو وروسته یې هغه وړه ټوټه خط را واخستو او هغې کې ئې لیکلي وو، چې د عمرابن الخطاب لخوانه رود نیل ته. د الله جل جلاله د ثنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت نه وروسته ای نيله که ته په خپل امر او حکم بهيږې، نو مه بهيږه مونږ ته ستا هيڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهيږې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي دخالي په شپه رود نيل ته ورو غورزولو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول گوري چې رود نيل ډک بهيږي او تقريبا يوه شپه کې او به شپاړس گزه را پورته شوي وې، نو دې سره دهغې ځای مسلمانان دهمېشه لپاره د نيل د وچيدلو له مشکل خلاص شول او دادی (۱۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجونه وهي•.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

⇦ دعلي ابن ابی رضي الله عنه نه روايت دی: يوه ورځ امير المؤمنين عمر رضي الله عنه خطبه ويله چې نا ځاپه يې وويل :(ياساريه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوريدلو سره صحابه کرامو يو بل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وويل (صدقت) تا رښتيا وويل

نوټ: ساريه د مجاهدينو يو ټولي ته وايي بل روايت کې ساريه ابن الحسن دهغوی مشر وو چې عمر رضي الله د يو ځای فتح کېدلو ته ليږلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وويل عمر رضي الله عنه ورته وويل ايا ما همداسې وويل هغوی ټولو ورته ويل چې هو تا وويل؛ نو عمر رضي الله عنه وويل زما زړه کې دا خبره واچول شوه چې هغه مجاهدينو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې ماليږلي وو او ديو غره نه لاندې راروان وو کافرانو غوښتل د شا له خوانه غره ته وخيژي او له پاسه وربانـدې حمله وکړي، کله چې دوی لاندې وي د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهيدان کړي نو ځکه مې غږ وربانـدی وکړ، چې غره ته وخيژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وويل: په الله جل جلاله قسم همداسې به کېږي لدې خبرې يوه مياشت بعد د هغه مجاهدينو صحابوو خبر رسان راغی او يې ويل مونږ لږ وو او کافران بيخي زيات وو، مونږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خواه سره راروان وو چې د امير المؤمنين اواز مو واوريدلو نو سمدستي غره ته پورته شو له هغه ځايه مو وليدل چې کافران خاطر جمع دغره خواته راروان دي مونږ ورته پټ شو کله چې د غره خواته راورسيدل له پاسه مو وربانـدی حمله وکړه تر څو چې هغوی ځان سمبالو مونږ ټول له تيغه تير کړي وو، چې د دې اواز په برکت مونږ ته الله جل جلاله فتحه نصيب کړه بې له وسايلو ديوې مياشتې لرې مسافت کې اواز رسيدل دې ته کرامت وايي•:

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اسدالغابة، حياة الصحابه، حلية الاوليا

• اسدالغابة :۴/ ۱۶۲_۱۶۳، البدايه النهايه :۷/ ۱۳۰_۱۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه :

۱- (د قرآن)مکمل علم.

۲-(د حديثو مکمل علم)بايد ولري.

۳- زناکار نوي.

۴- سودخور نه وي

۱۰- ښځو سره به خلوت کونکی نه وي.

۱۱- بل څوک به هم نه پريږدي چې څوک ورته سجده ولګوي.

۱۲- ساز او سرود اوريدونکی او خوښونکی به نه وي.

۱۳- دين کې نوی کار پيدا کوونکی به نه وي.

۱۴- درباري به نه وي.

۱۵- دروغجن به نه وي.

۱۶- کوډګر جادوګر به نه وي.

۱۷- خور او لور باندې ولور آخستونکی او د هغې روپيو خوړونکی به نه وي.

۱۸- شراب خور به نوي.

۱۹- غيبت کوونکی به نوي.

۲۰- مسلمان ته به کافر ويونکی نوي.

۲۱- خپل عورت پټوونکی به وي.

که دغه پورته ګناهونو کې يو يا ډيرو باندی ککړ وي او کوم دعادت خلاف کار ترې صادر شي دا کرامت ندی استدراج دی ولي ورته ويل ګناه کبيره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعيت سره مينه:

کله چې د مصر رودنيل ډک روان شو ابادي بيرته برحاله شوه هرڅه سرسبز او شاداب شول نو د الله جل جلاله امتحان وو دعربو جزيره کې قحط راغی، ډيره موده باران ونه شو دې ته عربي ژبه کې دې کال ته {عام الرمالة} نوم ورکول شو، چې په هر څه باندې ګردونه او شګې پرتې وې نو يوه ورځ عمر رضي الله عنه غوښتل چې خپله سورلی باندې چېرته ولاړ شي؛ خو چې کله طبيلې ته ورغې ګوري چې آس يې وربشې خوري نو ويې ويل ښه زما رعيت له لوګی مري دخوراک لپاره څه نه لري او زما آس وربشې خوري قسم دی تر هغې به وربانډې سورلي ونکړم چې تر څومې ټول رعيت نوي موړ کړی بيا يې دمصر والي عمرو ابن العاص ته ليک واستولو او ورته يې وويل که تاسره دخپلو خلکو د ضرورت نه زيات دخوراک لپاره څه وي مونږ سره کومک وکړه کله، چې عمرو ابن العاص ته ليک ورسيدو نو سمدستي يې شل بيړۍ دخواراکي توکو ډکې د سمندر په لاره راوليږلې او زر اوښان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـارد وچـې پـه لار راولیـږل چـې هغـې کـې سـل اوښـان د حـلال والـي لپـاره وه چـې کلـه بـه مـال راورسـیدو د شـپې راتلـو نـه وړانـدې بـه پـه خلکـو تقسـیم کـړل او هغـه سـل اوښـان یـې پخپـل مبـارک لاس ذبحـه او تقسیم کړل.

دې کـې داسـې ډیـرې شـپې او ورځـې اوده نشـو ، نـو صـحابه کرامـو ورتـه وویـل یـا امیرالمـؤمنین تـه خـو نـه اوده کېږې دا خو ډیره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژړا شو او ورته یې وفرمایل:

⇦ کـه دورځـې اوده کېـږم نـو درعیـت حقـوق مـې پایمـالیږي او کـه دشـپې اوده کېـږم دالله(ج) عبـادت رانـه پـاتې کېـږي څـه وکـړم بلـه دا چـې دې وچکـالۍ تـه ورخطـایم یـوه ورځ یـې ټولـو صـحابه کرامـو تـه وعـظ وکـړو ورتـه یـې وویـل تاسـو اسـتغفار تـه زیـاتوالی ورکـړئ او نـور پـه ژړا شـو ویـې ویـل یـاالله جـل جلالـه پـه خلکـو ، مـالونو ، مرغـانو ، بوټـو ونـو او فصـلونو رحـم وکـړه او اوږده دعـا یـې وکـړه ترهغـې چـې دده ژړا سـره ټـول مسـجد ژړا ونیـوه لـږه شـیبه چـې دوی لا دعـا کولـه دبانـدې دبـاران شـرقار شـو خلـک لـه خوشـالۍ له مسجد دباندې راووتل

دومـره بـاران وشـو قحـط سـالي ختمـه شـوه ابـادي راغلـه هـر خـوا وابـه راشـنه شـول فصـلونه وشـول ونـو ښـې ډیرې میوې او قجورو قجورې ونیولې، تر هغې چې خلکو دشکرانی لمونځونه وکړل.

⇦ یـوه ورځ د روم بادشـاه یـو قاصـد راولیږلـو چـې مسـلمانانو سـره د صـلحې یـا جزیـې خبـرې وکـړي او بلـه دا ورتـه معلومـه شـي، چـې دمسـلمانانو بادشـاه څرنګـه سـړی دی دومـره روب داب او ویـره لـري چـې کـافران پـه خپلـو ملکونـو کـې تـرې دشـپې خـوب نشـي کـولای هغـه چـې کلـه مـدینې تـه راغـی پوښـنه یـې وکـړه ستاسـې بادشـاه چېرتـه دی زه د روم نـه راغلـی یـم ضـرور کـار ورسـره لـرم هغـوی ورتـه وویـل مـوږ بادشـاه نلـرو امیرالمـؤمنین لـرو هغـه د مـدینې بهـر چېرتـه وتلـی رابـه شـي قاصـد ورتـه ویـل مـا تـه یـې راپیـداکړئ څوتنـان ورسـره روان شـول او وروسـته ګرځیـدل چـا ورتـه وویـل هلتـه دقجـورو بـاغ کـې دی دوی چـې ورغلـل ګـوري چـې امسـاء یـې سـر لانـدې ایښـودې ده او مبـارک مـخ بانـدې یـې خـولې بهیـږي، کلـه چـې هغـه قاصـد وکتـو وی یـې ویـل قسـم دی چـې همـدا صـفات زمـونږ کتـاب کـې لیکلـي داسـې عـادل انسـان بـه وی چـې لبـاس خـوراک هـیڅ شـي کـې بـه یـې لـه نـورو خلکـو تفـاوت نـه وي داسـې عـادل بـه وي چـې خلکـو تـه بـه یـې مثـالي امـن راوسـتی وي چـې څـوک لـه الله (جـل جلالـه) ویـره لـري داسـې بیغمـه خـوب بـه بـې لـه ډاره خپلـه هـم کـوي او رعیـت بـه یـې همداسـې پـه امـن وي بیـا عمـر رضـي الله عنـه لـه خوبـه راپاڅیـدو هملتـه یـې خبـرې ورسـره وکـړې بیـا هغـه دتللـو پـه وخـت وویـل زړه مـې غـواړي همـدا اوس مسـلمان شـم زمـونږ قـانون کـې داسـې کـار خیانـت بلـل کېـږي زه بـه اوس لاړ شـم بیـا رازم اومسـلمانیږم او همداسـې یـې وکـړل خـو کلـه چـې یـې روم کـې خپلـو خلکـو تـه دعمـر رضـي الله عنـه حـالات بیـان کـړل ډلـه ډلـه خلـک بـه راتلل او اسلام به یې راوړلو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• حکایة الصحابة ج اول۵۳ صبح حلیة الاولیاء ۴/ص/۶۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه دابوبکر رضي الله څخه وروسته خليفه شو صحابه کرامو به ورته خليفه، خليفه رسول الله يعنی دالله جل جلاله د رسول صلی الله وسلم د خليفه خليفه ويل.

خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پيدا شوه چې بل څوک چې خليفه کېږي نو داد خليفه نوم به ډير اوږد شي نو ټولو فيصله وکړه چې مونږ مؤمنان يو او عمر رضي الله عنه مو امير دی نو امير المؤمنين به ورته وايو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو.

د عمر رضي الله عنه په لاس يوه ګوته وه په هغې ليکل شوي وو ، ترجمه يې دا سې وه مرګ تر ټولو غوره نصيحت دی.

او عمر رضي الله به هميشه خلکو ته ويل چې تاسې تر ټولو ذليل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو ،

➥ الله جل جلاله د رته رسول اکرم صلی الله عليه وسلم را وليږلو ورباندی عزتمند شوئ.

➥ رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي عمر رضي الله عنه دجنتيانو رڼا ده په جنت کې.

➥ بل حديث شريف کې دحجة الوداع په ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم و فرمايل الله تعالی دعرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوی.

➥ بل حديث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمايلي چې ماد رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلي دي چې که زما نه بعد نبي راتلای نو عمر رضي الله به وو.

➥ بل حديث شريف دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمر ندی راختلی يعنی بل بهتر تری دنيا کې نشته.

نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتروالی معلوم شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خدای زه د دين په کار کې د (کوچو) نه زيات نرم يم.

د عمر رضي الله د ډيرې مينې په خاطر چې د دين سره يې لرله او د الله جل جلاله له ويرې يې د شپې به ګرځيده او د خپل رعيت احوال يې معلومول خپل عادت ګرزولی وو.

يوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مدينې کوڅو کې ګرځيدو چې يو کور کې يې د ماشومانو د ژړا اوازونه واوريدل له دروازې يې ور وکتل ګوري چې په اور کټوی اېښې څه شی پکې نشته او اور ترې لاندې بل دی، او ماشومان خپلې مور ته وايې زر شه موږ وږي يو خو مور ورته وايې تاسو اوده شئ چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاڅوم، خو هغوی نه اوده کېږي اخر ډير وخت ووتو چې معمولا

• 1 حلية الاولياء ۴۷/۱،، 2 مجمع الزوايد ۷۴/۹، 3 اسدالغابة ۱۶۳/۴ ، 4 مسنداحمد۴ /۱۵۴، 5 ترميذی ۳۶۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کاري دومره وخت کې پخیږي، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کېږي خو انتظار اوږد شو نو،

او از یې ورته وکړو خوری؟

داماشومان ولې ژړوې ماړه یې کړه چې اوده شي.

هغې ورته وویل په څه شي یې ماړه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل ولې دیګ کې څه شی دي؟

هغې ورته وویل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ویې وغولوم او اوده شي.

کور کې د خوراک څه نشته بس د عمررضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وویل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وویل څنګه امیرالمؤمنین دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زر زر یې قجورې، وړه، وازده او نور لباس بورۍ کې واچول دومره شول چې او چتولی یې نشو خپل غلام اسلم ته یې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بورۍ زما په اوږه کېږده اسلم په منډه راغی ورته یې وویل نه نه امیرالمؤمنیه زه د څه لپاره یم امر کوه چېرته یې یوسم ؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل نه زه یې خپله وړم ایا ته الله جل جلاله ته د عمر له خوانه جواب ویلی شې؟

نو اسلم ورته بورۍ په شا کړه هغې کورته ورغی غږ یې ورته وکړو خورې لږ د خوړلو شیان مې راوړي زه درتلای شم؟

هغې ورته وویل ولې نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کټوۍ کې یې وازده، وړه او قجورې واچولې او پخپله لګیا شو اور ورپسې بلوي اسلم وایې ما ولیدو چې مبارکه ګېره کې یې لوګی اخوا دیخوا وتو راوتو تر څو یې خواړه تیار کړل او کټوۍ یې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس یې ماشومانو ته خوله کې خواراک ورکولو تر څو خه ماړه شول نور یې بس کړه نو،

بیا یې لوبې ورسره شروع کړې دغوی چپلې به یې را اخستل په څلورې به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خندا شول او هغه ښځه ورته لګیا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خلیفه کړي، خو پیژني یې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خندا ولیدل خوشحاله شو تندی یې وځلیدو له هغه کوره راووتو لاره کې یې اسلم چې غلام یې وو ته وویل چې ته پوهیږې ما ولې ماشومانو سره لوبې کولې؟

هغه ورته ویل زه هم ستا دی کارته حیران وم-

عمر رضي الله عنه ورته وویل ما ماشومان وږي لیدلي وو ماړه مې کړل خو په ژړا مې هم لیدلي وو، نو ځکه مې کوښښ وکړو چې په خندا یې هم ووینم نو ومی خندول.

عمر رضي الله عنه ډیر زیات مهربانه وه چې هر چا سره به یې د دین د غوښتنې مطابق چلند کولو.

یو ورځ دیو مسلمان او یهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بیان کړه خو یهودي په حقه وو نو عمر رضي الله د یهودي په حق کې فیصله وکړه نو یهودي وویل قسم دی رښتیني امیرالمؤمنین یې نو عمر رضي په دوره یا قمچینه ووهلو چې ته څنګه پوهیږې چې زه رښتینی یم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغــه ورتــه ویــل چــې ســتا ټول کــړه وړه عادتونــه زمــوږ کتــاب کــې لیکــل شــوي دي او داســې یــې هــم لیکلــي چې ته به عادل هم یې او ستا هرې خوا ته به ملایکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکاڼي کلک وو:

علــي (رض)، عثمــان (رض)، طلحــة (رض)، زبیــر (رض)، ســعد (رض)، او عبــد الرحمن ابــن عــوف رضــي الله عــنهم ټــول راجمــع شــول چــې عمــر رضــي الله تــه ووایــې چــې دا ډیــره ســختي پریــږده؛ خــو ټــول ویریــدل چــې څنگــه ورتــه ووایــې چــا جــرأت نشــو کــولای؛ خــو دوی کــې عبــد الرحمن ابــن عــوف رضــي الله عنــه جــرأت منــد وو او دعمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته یې وویل ته لاړ شه ورته ووایه.

عبــد الرحمن ابــن عــوف رضــي الله ورغــی ورتــه یــې وویــل یــا أمیر المؤمنینــه ســتا روب داب ویــری او ســختئ پــه خلکــو ډیــر اثــر کــړی بعضــي خلــک تاتــه دکــوم ضــرورت پــه خــاطر راشــي او غــواړي تاتــه خپــل ضــرورت وړانــدې کــړي؛ خــو ســتاله ویــرې تاتــه اظهــار نشــي کــولای او دهغــوی ضــرورت او مشــکل حــل نشي بیرته ولاړ شي.

نــو کــه تــه دا ډیــره ســختي پریــږدې چــې خلــک وکــولای شــي تاتــه خپــل مشــکلات ووایــې او تــه یــې حــل کــړی نــو، عمــر رضــي الله عنــه ورتــه وویــل ســتا دې پــه الله جــل جلالــه قســم وي چــې تاتــه دغــه خبــره علــي، عثمان، طلحة، زبیر، او سعد نده کړی؟

عبــد الرحمن رضــي الله عنــه وفرمایــل چــې هــو هغــوی راتــه ویلــي خــو زه همــدا اوس لــه هغــوی راغلــم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل ځوک لدې خبرې خبر ندي ته څنگه خبر شوې؟

عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل، خو په ژړا شو.

عبــد الرحمن ابــن عــوف پــوه شــو چــې دا د ده کرامــت دی بیــا عمــر رضــي الله عنــه ورتــه وویــل قســم پــه الله جــل جلالــه چــې زه دومــره نــرم شــوم چــې اخــر لــه الله جــل جــلا لــه وویریــدم چــې دومــره نرمــي هــم نــده پکــار بیــا ســخت شوم خو بیاهم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختئ باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بیــا یــې وفرمایــل عبد الرحمانــه قســم پــه الله جــل جلالــه زمــا زړه د دیــن پــه خــاطر دومــره نــرم شــو چــې لــه کوچــو هــم زیــات نــرم شــو او بیــا د دیــن پــه خــاطر دومــره ســخت شــو چــې لــه کــاڼي هــم زیــات ســخت شــو نــو تــه ووایــه چــې زه څــه وکــړم دا د دیــن کارونــه همداســې دي چــې د ســختئ ضــرورت وي ســختي پکــار ده چــې د نرمــۍ ضــرورت وي نرمــي پکــار ده، نــو عبــد الرحمن ابــن عــوف تــرې پــه ژړا را ووتــو او لاســونه یــې یــو پــه بــل ســره وهــل او ویــل یــې ای عمــره تــا خــو راتلــونکي خلیفگــان پــه مشــکل کــې واچــول چــې تــه نــه پــوهیږې چــې سختي وکړم که نرمي نو بل به ځوک وي چې لتا زیات څه تعامل وکړي.

عمــر رضــي الله عنــه بــه همیشــه داســې فرمایــل د دیــن دکــار لپــاره ســختي ضــروري ده، خــو دومــره هــم نــه چــې له ځانه جابر جوړ کړې او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بیا دې حیثیت ختم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه به چې کله مسجد کې وعظ وکړو او بیابه یې کور ته تشریف ویوړو نو خپل د کور خلکو ته به یې فرمایل تاسو خو زما خبرې واوریدلې قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسې هغه وکړئ، نو تاسې ته به له نورو خلکو دوچنده سزا درکوم.

رسول الله صلی الله علیه سلم فرمایلي دي چې زما د امت څخه د دین په باره کې ترټولو سخت عمر رضي الله عنه دی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه:

پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امیرالمؤمنین عمر رضي الله عنه کورته تشریف ویوړو ګوري چې {أمّ کُلثُوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي وه په چغو چغو ژاړي.

عمر رضي الله عنه وارخطا شو زر ورغی غیږ کې یې ونیوله ورته یې وویل ولې څه پیښه شوې کوم مصیبت راغلی هله زر وایه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وویل،

دغه یهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} دیهودو عالم ؟

عمر رضي الله ورته وویل زر وایه هغه څه ویلي؟

أم کلثوم رضي الله عنها وویل هغه وایې چې ستا خاوند امیرالمؤمنین د دوزخ په غاړه ولاړدی او داخبره زمور کتاب کې لیکلې ده.

عمر رضي الله ورته وویل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟

خو زما ګومان دی چې زه الله جل جلاله نیکبخته پیدا کړی یم.

بیا یې د {کعب الاحبار} دراوستلو امر ورکړو -کعب الاحبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ویرې او دهشت ډکه څهره یې ولیدله وارخطا شو او ویې ویل یا امیر المؤمنین چالاکي او بیړه به رابانديې نه کوې- ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به دهمدې میاشتې اخر کې جنت کې وې.

عمر رضي الله عنه ورته موسکی شوه ورته یې وویل ماشاءالله لکه ته د جنت ټیکدار یې لږ مخکې دې ویلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ یم اوس وایې د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې یې دا لا کوم حکمونه دي چې ته یې کوې؟

{کعب الاحبار} ورته ویل هو زمور کتاب کې ستا دټول عمر علایم لیکل شوي دي او هغې کې لیکل شوي چې ته کله خلیفه شې؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زیاتې شي چې د دنیا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسیږي او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وې او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوې خلک په کثیر تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا ګوري بیرته به را واپس کېږي یعنې په خپله خوښه به مسلمانیږي او کوم چې د دوزخ غاړې ته درسیږي ته به یې په زور او

• طبقات الکبری ۳/۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء ۱/۵۰-۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوت منع کوی؛نو ما داسې ندي ويلي چې ته دوزخي يې داسې مې ويلي چې ته د دوزخ په غاړه ولاړ يې.

بله خبره ستا د جنت ته دتللو پکې د همدې ذالحجې اخر ليکلی خو چې ته وفات شې بيا به خلک تر قيامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بيا عمر رضي الله عنه ربنيا هم په هماغه مياشت کې وفات شو.

➥ يوه شپه عمر رضي الله عنه د شپې اخره حصه کې د خپل عادت مطابق ګشت کولو چې ديو کور نه د مور او لور اوازونه راغلل مور ورته وايې لورې نن غوا شيدې لږ وکړل اوبه ورګډې کړه، چې زياتې شي چې خرڅې يې کړو،

لور ورته وويل مورې دا کار اميرالمؤمنين منع کړی ندی؟

مور يې ورته وويل نو اميرالمؤمنين ته څه معلوميږي چې تا اوبه ورګډې کړې؟

لور ورته وويل نو که اميرالمؤمنين موږ نه وينې نو الله جل جلاله خو مو ګوري زه دا کار نشم کولای نو اميرالمؤمنين چې د هغې تقوی وليدله ډير خوشحاله شو يو روايت کې دي چې بيا يې خپل ځوی ته په نکاح کړه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه:

◆ عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي چې د قبايلو بعضې خلک مدينې منورې ته راغلل چې خپل ضرورتونه اميرالمؤمنين ته مخکې کړي، نو ناوخته راورسيدل او د مدينې منورې اطرافو کې يې خيمې ووهلې نو عمر رضي الله عنه خبر شو او ماته يې وويل که خوښه دې وي چې ما او تا نن شپه ورباندې پهره يا څوکيداري وکړو ځکه چې دغه خلک له لرې علاقې او اوږد سفر نه راغلي ستومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته ووايو چې تاسې بېغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي ما ورته وويل خوښه مې ده نو دواړو اودسونه وکړل يو خواته زه ترينه چې د خطرې امکان وو په لمانځه لګيا شوم چې هم به عبادت وکړم او هم پهره او بل خواته اميرالمؤمنين شو،

لږ وخت بعد له يوې خيمې د ماشوم د ژړا اواز راتلو خو خبره اوږده شوه هغه نه غلی کيدو نو اميرالمؤمنين ورغی ورته يې وويل خورې دا ماشوم ولې ژاړي غلی يې کړه هغې لږ وخت لپاره غلی کړو خو بيا په ژړا شو او عمر رضي الله عنه بيا ورغی چې ماشوم غلی کړه، خو همداسې دا کار تر اخرې شپې پورې جاري وو اخر کې بيا عمر رضي الله عنه ورغې ورته يې وويل ته خو ډيره بده مور يې هيڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وويل وروره زه لتا ډيره تنګه شوم بيا بيا راځې نو ستا زما سره څه کار دی،

• حياة عمر ۱/ ۳۲۷-۳۲۸، طبقات الکبری ۳/ ۲۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دغه ماشوم له تي رودلو منع کړی شوی نه ورکوم ځکه چې امیرالمؤمنین تي خورو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه نه ورکوي او مونږ صباته ترینه د کومک غوښتلو لپاره راغلي یو، نو چې مونږ ته کوم امداد راکوي د دې ماشوم برخه به هم راکړي زه بیا نشم راتلای مونږ له لرې علاقې راغلي یو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع کوم نو اوس مې منع کړو،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل ګرانې خورې ماشوم ته شودې ورکړه زه ستا ضامن یم عمر رضي الله عنه به ستا دبچي لپاره خپل فرمان بیرته واخلي او تا ته به پوره نفقه مقرر کړي هغې ماشوم ته شودې ورکړې ماشوم غلی شو صباشوی هم وو عمر رضي الله عنه او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه مسجد ته راغلل لمونځ ته عمر رضي الله مخکې شو؛ خو لمونځ کې یې ژړل له ژړا له وجې یې له سینې مبارکې اواز نه راوتل، چې لمونځ اداء شو امیرالمؤمنین ممبر ته پورته شو ویې فرمایل هلاکت دی دعمر لپاره څومره ماشومان به له لوږې مړه شوي وي څومره ماشومانو به ژړلي وي زه به الله جل جلاله ته څه جواب ورکوم نو ریې وفرمایل له نن نه بعد زه دبیت المال خزانچي ته امر کوم چې هر نوي پیدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه ورکوي او هغه ښځې ته یې هم پوره ورکړه.
ګرانو لوستونکو الله جل جلاله دی مونږ ته هم داسې زړه سواند ه عادل حاکم نصیب کړي.

◆ ابي ابن کعب رضي الله عنه فرمایي چې زما او عمر رضي الله عنه ترمنځ لانجه راغله زما قجورې چا کټ کړې وې ما عمر رضي الله عنه ته وویل ستا د حاکمیت په دوران کې چا زما قجورې چا کټ کړې ته امیرالمؤمنین یې ته یې ضموار یې هغه انکار وکړو ما ورته وویل راځه ستا په قاضي به فیصله کوو،

زید ابن حارثة رضي الله عنه قاضي وو، خپل کور کې به یې فیصلې کولې دار القضاء نه وه جوړه شوې نو دواړه ورغلو اجازه مو واخستله کورته د ننه شو؛ خو زید رضي الله عنه یو ساده فرش باندی ناست وو او هغه عمر رضي الله عنه ته پدی خاطر چې امیرالمؤمنین دی اشاره وکړه چې د فرش یوه څنډه باندی ورسره کېنې؛ خو عمر رضي الله عنه وربانديې اعتراض وکړو چې دا کار ستابی عدالتي ده ته باید مدعي او مدعا علیه سره مساوي چلند وکړې بیا زید رضي الله عنه د دواړو دعوه واوریدله نو د شرعي مطابق باید دعوه کوونکي شاهدان یاګواهان چې د شاهدۍ ورکولو اهل وي پیش کړی وی ابی ابن کعب سره ګواهان نه وو، نو بیا د شرعي مطابق باید منکر قسم وخوري نو زید رضي الله عنه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته وویل زه دقسم خوړلو نه څوک نه بچ کوم او نه په دې باره کې چاته سوال کوم دا یو شرعي حق دی خو تاته سوال کوم چې امیرالمؤمنین له قسم خوړلو معاف کړی.

عمر رضي الله دزید رضي الله عنه پدې خبره هم اعتراض وکړو چې داسې ندي کول پکار که داسې دلیل پیدا شي چې حاکمان له قسم کولو معاف شي بیا به ترقیامته دا کار جاري وي چې دا بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵عـد التي ده، نـو زه قسـم خـورم او پـه حقـه قسـم خـوړل هـیڅ کومـه ګنـاه نلـري نـو عمـر رضـي الله عنـه قسـم ۵وخوړو او دعوه خلاصه شوه•.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۶) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ دزیـد بن اسـلم رضـي الله عنـه نـه روایـت دی چـې عمـر رضـي الله عنـه غوښـتل مسـجد نبوي صـلی الله علیـه وسـلم فراخـه کـړي او مسجد سـره نـژدې ځمکـه د عبـاس ابـن مطلـب وه، چـې د رسـول الله صـلی الله علیه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دا ځمکه ما باندې خرڅه کړه.

خـو عبـاس رضـي الله عنـه انکـار وکـړو بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل چـې ماتـه یـې وبښـه خـو هغـه لـدې هـم انکـار وکـړو بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل تـه یـې پخپلـه مسـجد تـه وقـف کـړه خـو عبـاس رضـي الله عنـه نـه منلـه اخـر عمـر رضـي الله ورتـه وویـل دغـه دریـو کـارونو کـې بـه یـو درباندې کـوم خـو عبـاس رضـي الله ورتـه وویـل نـه یـې شـی راباندی کـولی اخـر دواړو فیصـله وکـړه چـې ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه بانـدې بـه فیصـله کـوو دواړه ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه تـه ورغلـل دواړو ورتـه حقیقـت بیـان کـړو ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه عمـر رضـي الله تـه وویـل امیرالمؤمنینـه تـه حـق نلـرې چـې د چاځمکـه بـې اجـازې یاقیمت ورکولو مسجد کې داخله یا مسجد پکې جوړ کړې،

عمر رضي الله عنه ورته وویل تا دا فیصله په کوم دلیل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه ورتـه وفرمایـل مـا پـه سـنت نبـوي فیصـله کـړې مـا د رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم نـه اوریـدلي چـې کلـه سـلیمان علیـه السـلام بیـت المقـدس جوړولـو نـو، چـې ماښـام بـه یـې کـار بـس کـړو سـهارته بـه هغـه دیوالونـه بیرتـه وران شـوي وو؛ نـو الله جـل جلالـه ورتـه وحـي راولیږلـه چـې تـر څـو دې د دغـې ځمکـې خاونـدان نـوي راضـي کـړې نـو تاتـه پکـې تصـرف کـول نـاروا دي نـو سـلیمان علیـه السـلام هغـوی راضـي کـړل نـو کلـه چـې عبـاس رضـي الله عنـه د ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه فیصـله واوریدلـه چـې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه یې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بـل روایـت کـې د سـعید ابن مسـیب رضـي الله عنـه نـه همدغـه رقـم قصـه ذکـر شـوې خـو هغـې کـې فرمـایلي چـې کلـه الله جـل جلالـه سـلیمان علیـه السـلام تـه وحـي راولیږلـه نـو سـلیمان علیـه السـلام دهغـې ځمکـې خاونـد را وغوښـتلو ورتـه یـې وفرمایـل دا ځمکـه پـه مـا خرڅـه کـړه هغـه قیمـت ورتـه وښـودلو نـو سـلیمان علیـه السـلام قیمـت ورتـه اداء کـړو نـو هغـه سـړي ترینـه پوښـتنه وکـړه زمـا دغـه ځمکـه ښـه ده کـه دغـه روپـی.

سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل ځمکـه ښـه ده ځکـه مسـجد پـرې جـوړوم هغـه سـړي انکـار وکـړو چـې نـه یـې خرڅـوم سـلیمان علیـه السـلام ورتـه قیمیـت زیـات کـړو هغـه بیـا پوښـتنه وکـړه چـې دغـه ډېـل قیمـت ښـه دی کـه ځمکـه؟ سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل ځمکـه هغـه بیـا انکـار وکړو همداسـې دهغـه سـړي پوښـتنې زیـاتې شـوې او قیمـت هـم څوچنـده شـو اخـر کـې سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل دغـه څوچنـده

• ابن عساکر ـ ج ۴: ۱۲۴ ص، بیهقی ـ ج ـ۲ـ ۲۷۰ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

قيمت واخله خو بيا به دا پوښتنه نکوي چې ځمکه ښه ده که روپۍ. نور دې دا پوښتنې بس کړه کنه په زور يې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحې راوليږله چې ای سليمان عليه السلامه که ته دغه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قيمت ورکوې خو ته پوی شه او ستا کار که ته يې دا الله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوې نو تر څو چې راضي شوی نه وي دده ځمکه کې مسجد نشې جوړولای نو سليمان عليه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ ورزيا تولې ترڅو يې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمايل ما دغه خبره د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلی نو عمر رضي الله عنه وويل ټيک شوه زه ترې تير يم ترڅو چې د عباس رضي الله عنه خوښه نوي نه يې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فيصله واوريدله ويې ويل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دی لانجه کې حکمت داوو چې راتلونکې مسلمانانو ته پکې يو صريح حکم پلاس ورغی او لدی معلومه شوه هغه خلک چې پردۍ ځمکې غصب کړی بيا پکې مسجد جوړ کړی باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کيږی بل دا خبره واضحه شوه چې عمر اميرالمؤمنين وو خو ديو ادنی قاضي فيصله يې ومنله او زور او قوت يې استعمال نکړو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افريقايی شتمن او تاريخي هيواد مصر فتحه کړ؛ نو دې فتحې کې ورسره د اميرالمؤمنين ځامن عبد الله او عبد الرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شريک و،؛ خو عبد الرحمن ابن عمر رضي الله عنه يو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نوميدو غلط کړو او شراب يې وربانديې وڅکل چې شپه تيره شوه نو؛ عبد الرحمن رضي الله عنه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې د مصر حاکم وو ورغی ورته يې وويل چې مونږ دواړو يو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه يعنی حد راباندې جارې کړه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ورته وويل صباته راشئ نو عبد الرحمن رضي الله عنه کور ته روان شوه لاره کې يې ورور عبد الله ابن عمر رضي الله عنه وليدو ورته يې وويل ما بيګاه شراب څکلي او مست شوی يم نو عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل ښه کار دی ندی کړی؛ خو چاته و نه وايې راځه کورته زه به سر دربانديې (ګل) يا وخريم او په درو به دی هم ووهم پاک به شې خو ډيره د شرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې د اميرالمؤمنين ځوی شراب څکلي عبد الرحمن رضي الله ورته وويل چې ما خو والي صاحب عمرو ابن العاص خبر کړی دی.

نو عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل راځه چې سر خو دربانديی (ګلْ) يا وخريم هغې وخت کې د شرابو څکونکې ته هم درې وې هم سر خريل نو سر يې ورته وخريلو او بيا عمرو ابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

•کنز المال :ج/ ۳/ص/۳۴۵، تاريخ ابن عساکر : ۵ /ص :۶۷۸، تاريخ خلفاء الراشدين :ج/۱ _باب حياة اميرالمؤمنين

(c) ketabton.com: The Digital Library

خـو داخبـره دافریقـا یې هیـواد مصـرنه دعربـو جزیـرې تـه را ورسـیده او عمـر رضـي الله عنـه خبرشـو سمد سـتي یـې لیـک ولیکلـو او عمـروابن العـاص تـه یـې ولیږلـو چـې زمـا ځـوی ماتـه راولیـږه کـه د دورو وهلـو پـه سـبب نشـي راتـلای نـو پـه اوښ کېجـاوه بـار کـړه او پکـې وایـې چـوه او ماتـه یـې راولیـږه عمـروابن العـاص رضـي الله عنـه تـه چـې لیـک ورسـیدو سمد سـتي یـې پـه اوښ پـه کېجـاوه کـې بـار کـړ او مـدینې تـه یـې راولیږلـو کلـه چـې مـدینې منـورې تـه راورسـیدو عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل چـې؛ زه دې بیـا پـه دورو وهـم نـو عبـدالرحمن رضـي الله عنـه ورتـه وویـل ابـا جانـه زه خـو یـو ځـل وهـل شـوی یـم او حـد رابانـدې جـارې شـوی بیـا مـې ولـې وهـې عمـر رضـي الله ورتـه وویـل ولـې مـا تاسـوته باربـار نـدي ویلـي چـې پـه الله جـل جلالـه قسـم چـې کـوم کـار نـه ماخلـک منـع کـړي او تاسـو هغـه وکـړئ تاسـو تـه بـه دوچنـده سـزاء درکـوم نو اوس را وړاندی شه او بیا یې په دورو ووهلو،

دا ددې لپـاره چـې څـوک ونـه وایـې چـې امیرالمـؤمنین دالله جـل جلالـه حکـم پـه ځـای کـول او شـریعت تطبیقـول لـه کـوره نـه شـروع کـوي دا وو دعمـر رضـي الله عنـه عـدالت چـې خپـل ځـوی یـې ترټولـو زیـات ووهلو،

◆ دانـس ابـن مالـک رضـي الله عنـه نـه روایـت دی چـې مصـر کـې یـو مصـري باشـنده د عمـروابن العـاص رضـي الله عنـه چـې دمصـر والـي وو ځـوی سـره د منـډې وهلـو مقابلـه وکـړه او هغـه مصـري پـه منـډه کـې ترینـه وړانـدی شـو او ټـاکلي هـدف تـه ورسـیدو؛ نـو دعمـروابن العـاص رضـي الله عنـه ځـوی تـه غصـه ورغلـه چـې زه د دومـره غـټ سـړي یعنـي والـي ځـوی یـم او تـه رانـه مخکـې شـوې؛ نـو هغـه مصـري باشـنده یـې پـه قمچینـه ووهلـو؛ نـو هغـه مصـري باشـنده هلتـه عمـروابن العـاص تـه شـکایت ونکـړو چـې کېـدای شـي زمـا فریـاد وانـه وري؛ نـو مـدینې منـورې تـه راغـې او عمـر رضـي الله عنـه تـه راغـې او ورتـه یـې وویـل یـا امیرالمـؤمنین مـا تاتـه پنـاه راوړې امیرالمـؤمنین ورتـه وویـل مـا پنـاه درکـړې ووایـه چـا ظلـم دربانـدې کـړی هغـه وویـل زمـونږ دمصـر د والـي عمـروابن العـاص رضـي الله عنـه ځـوی راسـری منـډه ووهلـه او زه تـرې مخکـې شـوم خـو پـه هغـه بـده ولږیـده او زه یـې ډیـر زیـات پـه دورو ووهلـم دا دی بـدن مـې وګـوره سـره د دې چـې د مصـر نـه مـې پـه میاشـتو سـفر کـړی خـو بیـاهم د وهلـو ځایونـه تـک شـنه دي او د وهلـو اثـارات یـې ښکاري.

نـو عمـر رضـي الله عنـه، عمـروابن العـاص رضـي الله عنـه تـه مکتـوب ولیکلـو ورتـه یـې ولیکـل زمـا دلیـک پـه رسـیدو پـه خپـل ځـای څـوک دینـداره نفـر مقـرر کـړه او تـه هـم راشـه او هغـه سـتا نـازولی مغـرور ځـوی دی هم راوله،

◆ کلـه چـې عمـروابن العـاص رضـي الله عنـه تـه لیـک ورسـیدو دحکـم تعمیـل یـې وکـړو سمدسـتي پـه اوښـانو راسـپاره شـول او ځـان یـې مـدینې منـورې تـه راورسـوو قربـان لـه داسـې واکمـن چـې یـو مکتـوب بانـدې لـه افریقـا نـه یـو والـي چـې اوس د بادشـاحیثیت لـري ورتـه پـه میاشـتو سـفر کـوي او د امیـر اطاعـت کـوي او ځـان رارسـوي او قربـان لـه داسـې والـي چـې بیشـماره ملکونـه یـې فـتح کـړي او داسـلام جنـډه یـې پـرې لړولـې هـیڅ ځـان ورتـه بـد نـه ښـکاري پـه خوشـحالۍ امـر تـه غـاړه ږدي او دمیاشـتو سـفر کـوي خـو نـه اعتـراض کـوي نـه سـرغړونه کـوي او نـه یـې ځـوی دراتلـو څخـه انکـار کـوي دا ټولـه خـوبي اسـلام کـې ده څـوک چـې اسـلام نـه خبـر وي دغسـې د امیـر اطاعـت کـوي کلـه چـې را ورسـیدل دواړه امیرالمـؤمنین تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ کېناستل، امیرالمؤمنین وفرمایل هغه د مصر مظلوم باشنده را وغواړئ هغه راغی امیرالمؤمنین دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته یې وویل وهه یې،

◆ انس رضي الله عنه فرمایي چې هغه یې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم یې ووهي چې بیا د کوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمررضي الله عنه ورته وویل وهه یې ترڅو یې عقل سرته راشي، انس رضي الله فرمايي چې دومره یې ووهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس یې کړي، بیا یې ورته وویل دا پلار یې یعنې عمرو ابن العاص هم پدې سرسر یو څو درې ووهه چې بیا یې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وویل یا امیرالمؤمنین پلار یې نه وهم هغه ګناه نده کړې بیا امیرالمؤمنین دواړو ته وفرمایل الله تعالی خو خپل بندګان ازاد پیدا کړي تاسې په کوم دلیل غلامان ترې جوړ کړي؟

بیا یې وفرمایل لاړشئ او خپله وظیفه په احسنه طریقه سرته رسوئ چې بیا دچاشکایت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنیاهرکونج کې څوک راته فریاد وکړي زه به یې واورم او ځان به ورورسوم.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

د عمر رضي الله د سیرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسۍ په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

یزیدبن ابي منصور رضي الله عنه فرمايي چې[•]،

(1) امیرالمؤمنین عمر ابن الخطاب رضي الله عنه یو تن چې - جارود یا ابن جارود نوم یې وو دبحرین امیر یا والي ټاکلی وو هغه یو تن چې ادریاس نومیده پدې تور چې دوښمن ته جاسوسي کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه لیکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو خو چې کله یې سر ترې پریکوو نو هغه چغې وهلې های عمر های عمر های عمر رضي الله عنه،

نو چا امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود یوتن دشک په بنیاد ووژلو او هغه چغې وهلې چې های عمر های عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي لیک ولیکلو او دبحرین والي ته یې زر د راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د امیرالمؤمنین لیک ورسیدلو بې له ځنډه په سورلۍ سپور شو او مدینې منورې ته یې ځان راورسولو،

کله چې امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته خبر ورسیدو چې جارود راغی سمدستي یې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نیزه د هغه غاړې ته د هغه د ګیرې لاندې وروړله او ویې ویل ادریاسه زه حاضریم ادریاسه زه حاضر یم،

بیا یې جارود ته وویل ادریاس دې ولې ووژلو هغه ورته وویل چې یا امیرالمؤمنین ما ته اطلاع راغلې وه چې ادریاس دښمن ته خطونه لیکل جاسوسۍ شک وربا ندې وو او د دښمن صف ته د ورتللو اراده یې لرله.

•(۱) کنزالعمال ج :۴، ص ۴۱۹ ، ابن راهویة ج/۱ :باب خلفاء الراشدین ، (۲) اخرج حاکم ،باب فضیلة امیرالمؤمنین ج/۱ /ص۴۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه ورته وويل نبه ته د شک په بنياد د يو مسلمان وينه تويوې؟
فقط د غلطۍ ارادې په کولو باندې خلک وژنې؟
په خط او کتابت کولو باندې يو مسلمان قتلوې؟
جارود ته ماته وو ايه چې څوک داسې شته چې د شر او فساد اراده يې نوي کړې؟
نو غلطه اراده خو ملايکې هم نه ليکي تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
نبه، ته ما د دې لپاره تاکلی يې چې د خلکو ژوند وژغورې خلکو ته خدمت وکړې د خلکو ستونزې حل کړې او که د دې لپاره چې خپل رعيت ووژنې؟
ای جارود که چېرته زما سره دا ويره نوي چې راتلونکې مسلمانان به بيا زما پدې کار عمل کوي او هر څوک به په قتل خطا قصاصيږي نو ما به اوس ستا سر قلم کړی وو.
پاڅه له مخې مې ورک شه بيا داسې کار ونکړې او لاړشه د ادرياس وارثينو ته ديت ورکړه.
هغه والي جارود بيرته بحرين ته لاړو او د مړه شوي وارثينو ته يې سل اوښان ديت ورکړل،
(۲) عطاء رضي الله عنه فرمايي چې عمر رضي الله عنه به هر کال د حج موسم کې خپل ټول واليان او اميران راغوښتل،
بيا به يې اعلان وکړو چې زما دغه حکمرانانو په هر چا ظلم کړی وي را دې شي نو يوه ورځ يې اعلان وکړ، چې هر چا باندې چا ظلم کړی وي ودې وايې ټول مسلمانان غلي شول خو يو تن راپورته شو او ويې ويل چې ما باندې فلانې والي ظلم کړی زه يې سل درې وهلې يم، نو عمر رضي الله عنه هغه والي را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله وويل واخله دره او سل درې يې ووهه،
دې وخت کې عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مصر والي را پورته شو ويې ويل ای اميرالمؤمنينه لږ احتياط کوه که داسې وکړې نو بيا به ترقيامته ستا دغه کار ديو قانون په شکل چليږي او يو سنت به جوړ شي ته ماته اجازت راکړه چې زه دغه نفر راضي کړم بيا يې هغه نفر په دوه سوه ديناره راضي کړو يعني په هره دره دوه ديناره،
بيا عمر رضي الله وفرمايل ما دغه دانتقام قانون درسول الله صلی الله عليه وسلم نه ياد کړی بيا يې د جليبيب رضي الله مشهوره قصه بيان کړه، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم اعلان کړی وو، چې د چا په ما کوم حق وي رادې شي او خپل انتقام دې واخلي او جليبيب رضي الله ويلي وو، چې تا زه په دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعه به بيا تفصيل سره ذکر کړو•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• {1}کنزالعمال ج 4 صفحه 419
{2}کنزلعمال ج 4 صفحه 421 ،
وذکر ابن جرير فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه دعدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) دحسن ابن علي رضي الله عنه څخه روایت دی، چې په مدینه منوره کې دیوې حاملې ښځې خاوند له څه مودې ورک وو او امیرالمؤمنین به خرخ خوراک لباس ور لیږل، یوه ورځ یې د څه ملاحظاتو په خاطر را وغوښتله او څوک یې ورولیږلو چې راشي خو هغې د راتلو نه انکار وکړو،

دوهم ځل یې بیا جواب ور لیږلو، خو هغه ښځه راتلو ته تیاره نه وه،

چاورته وویل ښه خبره داده، چې امیرالمؤمنین ته ورشې هغې چغې کړې چې های زمابخته د امیرالمؤمنین زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خو له ویرې له کوره را ووتله، خو لاره کې وربانـدې دبچي پیدا کېدلو دردونه راغلل او دچا کورته ورننوتله او هلته یې ماشوم بې وخته پیدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله امیرالمؤمنین خبرشو؛ نو ډیر خفه شو او ټول صحابه کرام یې راوغوښتل چې تاسې ووایې چې ما باندې د دې ماشوم دقتل ګناه شته کنه ډیرو صحابه کرامو ورته وویل چې تا باندې هیڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتې وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وویل ته خو هم څه ووایه ستاڅه رأیه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وویل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ویلي وي چې ته ګنهګار نه یې نو دوی په غلطه دي اوکه دوی ستا دخوشحالۍ لپاره داسې وایې نو دا ستالپاره ښه نده،

اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ویریږي او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه ښځې ستاله ویرې له راتلو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته باید د دې ماشوم دقتل خطاء دیت اداء کړی، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رأیه خوښه شوه او ورته یې وویل چې ته دغه دیت ټولو قریشو باندې تقسیم کړه او هغې ښځې ته یې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ویرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فیصله کوي او دیت اداء کوي.

(2) دزید ابن وهب رضي الله عنه نه روایت دی چې یو ورځ امیرالمؤمنین رضي الله عنه له کوره راووتلو او ګوتی یې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې یې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمرته اوازونه کوی.زه حاضر یم زه ستاسې فریادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حیران شول چې امیرالمؤمنین باندې څه وشول؟

چا ورته وویل امیرالمؤمنین ته دکوم امیر یاوالي لخوانه لیک راغلی چې هغوی نه قتل خطاشوی او یو مجاهد سپه سالار یا قومندان یا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدینو کافران پسې اخستي وو او هغوی د یو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدینو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي چې نهر څومره زور دی چا ورته یو سپین ګیری ضعیف سړی وښودلو چې دغه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې زور والی معلوم کړه هغه سپین ګیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه واوري پشان یخې دي، نو که زه ور کوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوې ځکه چې مونږ ته دهغه اخوا علاقه فتح کول ضروري دي،

اخر یې سړی په زوره اوبو ته ور کوز کړ، خو هغه دیخنۍ تاب ونه لرلو او چغې یې کړې وا عمرا وا عمرا وا عمرا او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زر یې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی څو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یی واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وګرځولو همداسې یې څو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ماخه کړی وای بله چاره نه وه، چې داوبو زور والی معلوم کړو نو مجبورۍ نه مې ورښکته کړو مونږ ته دهغه ځایونو چې اوبو نه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه ګورې چې مونږ څومره ملکونه فتح کړل او د اسلام بیرغ مو وربانده ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوې او زما دملکونو فتحو ته نه ګورې؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته داسې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي څوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هرڅه خپل بندګان ګران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطابانده هم قصاص جاري کوي ما به اوس تا نه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاڅه لاړشه او دهغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر دحکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همداسې عادل امیران راکړي•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• (۱) رواه البیهقی باب فضایل خلفاء الراشدین
(۲) کنز العمال ج ۷صف ۲۹۹
(۳) حیاة الصحابة ج۴ صف۱۰۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۰) برخه:

د امیرالمؤمنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه فراخه ساتل:

(1) د جریر ابن عبد الله رضي الله عنه نه روایت دی چې، عمر رضي الله عنه ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلی وه او دغه صحابي ډیر مشهور محدث او باتور شخص وه.
یو ځل مجاهدینو ډیره زیاته کامیابي حاصله کړې وه او ډیر غنیمتونه یې لاس ته ورغلي وو او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه هغه غنیمتونه مجاهدینو تر منځ تقسیم کړل؛ خو یو ځوان ته یې د خپل استحقاق نه د غنیمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ویې ویل ماته به خامخا پوره برخه راکوې او دې وخت کې ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد یې شل (20) درې ووهلو او د سر ویښتان یې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه یې پریښودل او د شکایت لپاره امیر المؤمنین ته راغی.

کله چې راورسیدلو او امیرالمؤمنین ته مخامخ ورغی د خپل سر ویښتان یې جیب کې راوړي وو او د عمر رضي الله عنه په سینه یې ور وویشتل او په ژړا شو چې واخله دا ویښتان ستا امارت کې رابانديې ابو موسی الاشعري بې له کومې ګناه غوڅ کړي او شل درې یې وهلی هم یم عمر رضي الله عنه بې لدې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ور پورته شو په مینه یې غیږ کې راونیوه او د انتقام اخستو وعده یې ورسره وکړه.
سمد ستی یې خط ولیکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ویلو وروسته زما لیک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه ده چې ذکر وکړو ربښتیا ظلم کړی وی او خبره یې ربښتیا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړی وي د خلکو په وړاندې ورته کېنه چې ویښتان دې غوڅ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځای کې دې کړی وي نو ځانله ځای کې دې درنه انتقام واخلي.
امیرالمؤمنین همدغه مجاهد ته لیک ورکړو او له میلمستیا وروسته یې رخصت کړو.
خو د مجاهد دا تمعه نوه چې ربښتیا به ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د حکم تعمیل وکړي ځکه چې هغه د زرګونو مجاهدینو مشر او سپه سالار دی.
نو کله چې مجاهد وورسیدو لیک یې ورکړو او هغه لیک خلاص کړو او له لوستلو وروسته یې وویل زه حاضر یم زه حاضر یم.
امیرالمؤمنین امر دی په سر سترګو بیا یې امر وکړو هلئ زر شئ هماغه دره او قینچي یا بیاتي راوړئ چې ما وربانديې دغه مجاهد وهلی او ویښتان مې پرې غوڅ کړي هغوی ورته راوړل او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ورته کېناستو او ویې ویل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د امیرالمؤمنین د حکم په ځای کولو اراده ولیدله ورته یې وویل بس ما وبښلې ما د الله جل جلاله درضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امیر یې او مونږ ستا لښکر یو که تا اول کې معافي غوښتې وای ما به معاف کړی وای.
ابو موسی الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غیږ کې ونیولو او د ده مهرباني یې وستایله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ویلی یی وه زه له کوچو زیات د اسلام په باره کې نرم یم او په حقیقت کې یې ثابته کړی وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روایت کوي، عمر رضي الله عنه فیروزالدیلمي رضي الله عنه ته لیک واستوو چې ډیر وخت وشو چې بیغمه دشهدو مزی اخلې راشه ته یو بهادر صحابي یې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې لیک ورسیدو سمدستي یې وسله را وخستله راروان شوه چې مدینې منورې ته راورسیدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت یې واخستو کله چې دننه کېدلو یو قریشي ځوان هم ورسره دننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فیروز الدیلمي رضي الله عنه ورته څپیړه ورکړه او هغه وینې شو، کله چې فیروزالدیلمي رضي الله دننه شو هغه ځوان هم دننه شو او امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته یې شکایت وکړو چې زه فیروز الدیلمي رضي الله عنه ووهلم نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو؟

فیروزالدیلمي رضي الله عنه ورته وویل اول خو تا ماپسې لیک رالیږلې وه تا راغوښتی وم بیا مې درنه دننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قریشي ځوان ؛خو نه تا را غوښتی وه او نه یې دننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې دننه راشي او ټکر هم ده راسره وکړ.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه یې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړی وای او زما خو تاسره کوم د راز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بیا یې هغه قریشي ځوان ته وویل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راوړندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دومره صبر وکړه چې یو حدیث شریف درته بیان کړم.

◆ کله چې اسود عنسي لعنة الله علیه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ډیر خپه شو یوه ورځ یې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته یې مخ راوا ړولو چې نن شپه د الله جل جلاله یو غوره او محبوب بنده فیروزالدیلمي رضي الله عنه راولیږیدو.

اسود عنسي لعنة الله علیه یی قتل کړو هغه غوره شخص همدا فیروزالدیلمي رضي الله عنه دی.

ایا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځوان وويل ما د الله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فيروز الديلمي رضي الله عنه وويل يا اميرالمؤمنين ايا ته د قيامت په ورځ د دغه حديث شريف ګواهي ورکوې؟

اميرالمؤمنين ورته وويل هو.

زه ګواه يم او ما دغه حديث شريف پخپله اوريدلی دی نو.

فيروز الديلمي رضي الله عنه هغه قريشي ځوان ته وويل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وويل ما خو د الله جل جلاله د راضي کولو په خاطر له زړه ببنلي يې زه روپۍ نه غواړم.

فيروز الديلمي رضي الله ورته وويل ما د دې حديث شريف په خوشحالۍ کې درکړل لتا بل غوره شخص به زه چېرته پيدا کړم بيا هغه ځوان دغه هديه قبوله کړه.

ګرانو دوستانو يو طرفته که اميرالمؤمنين دعدالت پلي کولو کلک هوډ کړی وو خو بل طرفته يې خپل رعيت ته د ببننې کولو او مينې محبت درس هم ورکړی وه دوی پخپل منځ کې لکه ورونه او يو جسد دا سې وو، خپله به يې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله يې.[1]

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۱) برخه:

د اور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ دعبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی چې يوه وينځه اميرالمؤمنين ته راغله او شکايت يې وکړو چې زه خپل مالک يا بادار د شک په بنياد په اور کېنولم او زه وسوزيدم چې زما شرمګاه يا عورت هم وسوزيدو،

عمر رضي الله عنه ورته وويل چې ايا ته هغه ليدلې يې چې تا غلط کار کړی وي؟

وينځې وويل نه،

بيا يې ترينه پوښتنه وکړه چې تا په ځان ګواهي يا تا اقرار او اعتراف کړی؟

---

[1] (1) رواه البيهقی عن جرير ابن عبدالله
(2) کنزل العمال ج 4 ص 299
حيات حياة الصحابة باب عدل عمر رضي الله عنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینځې وویل نه-

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل لاړه شه مالک ته دې وو ایه چې امیر المؤمنین غوښتی یې.

وینځه لاړه خپل بادار یې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وویل دغه وینځه دې ولې سوزولې؟

هغه وویل چې زما وربانډې شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وویل یعنې تا لیدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وویل هو مانده لیدلی؛ خو وربانډې شکمن یم.

عمر رضي الله ورته وویل نو تا سره بله سزا نه وه چې تا ورکړی وی؟

په اور سوزول خو یوائې د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي،

لاَيُعَذّبُ بِالنّارِ الا رَبّ النّار

په اور بل څوک سوزول نشي کولای یعنې ورته روا ندي مګر یوائې الله جل جلاله یې کولای شي چې د اور مالک او خالق دی بیا یې ورته وویل که ما درسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نه وای چې وینځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دې د پلار نه انتقام نه اخلي نو مابه ته هماغسې په اور سوزولی وای،

بیا یې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې یې کړو او وینځې ته یې وویل چې، زه؛ ته د الله جل جلاله لپاره ازاده یې ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي، کوم بادار چې خپل غلام ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نو له دې نه معلومه شوه چې:

- ☜ په اور سوزول ناروا دي.
- ☜ که غلام ته یې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کېږي.
- ☜ غلام او وینځې ترې ازادیږي.
- ☜ ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبیهقی وکنزالعمال ج۷ ص۲۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۲) برخه.

د ذميانو اوغلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟

(۱) مکحول رضي الله عنه فرمايي: چې بيت المقدس فتح شوی ؤ مونږ ټول د اميرالمؤمنين په شمول هلته ؤ، يوه ورځ عباده ابن صامت رضي الله عنه يو نبطي غلام ته وويل: راشه دغه زما آس لږ ونيسه لږه شيبه وروسته يې درنه اخلم.

هغه نبطي غلام انکار وکړ؛ نو عباده ابن صامت رضي الله عنه ته غوصه ورغله او هغه يې ووهه او سر يې مات شو هغه غلام اميرالمؤمنين ته ورغی او شکايت يې وکړ، اميرالمؤمنين عباده ابن صامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عباده ابن صامت رضي الله عنه ورته وويل: زما يو مشکل دی چې زه ډير ژر غوصه کيږم، دې غلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وويل: اوس نو ورته کښېنه چې بدله درنه واخلي،

دې وخت کې زيد ابن ثابت رضي الله عنه دغه خبره واوريدله او عمر رضي الله عنه ته يې وويل: ولې ته اوس د بادار نه د غلام بدله اخلې؟ او تا ته حديث شريف معلوم دی چې بادار نه د غلام او پلار نه د زوی بدله نه شي آخستی، نو عمر رضي الله عنه ورته وويل: صحيح ده عباده ابن صامت رضي الله عنه دې ديت ورکړي بيا هغه ديت ورکړ او هغه يې راضي کړ.

(۲) د سويد ابن غفله رضي الله عنه نه روايت چې کله شام فتح شو، اميرالمؤمنين رضي الله عنه هم هلته تشريف راوړی و، نو يو يهودي ورته راغی او شکايت يې وکړ چې زه ستا د پوځ يو مجاهد ډير زيات ووهلم دا وګوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شين دی.

نو عمر رضي الله عنه ته ډيره غوصه ورغله چې دا څوک دی چې ذمي يهودي يې وهلی دی؟ نو صهيب رضي الله عنه ته يې امر وکړ چې پاڅه او هغه نفر ماته راوله، کله چې صهيب رضي الله عنه ورغی ګوري چې هغه نفر مشهور جليل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صهيب رضي الله عنه ورته وويل: اميرالمؤمنين رضي الله عنه درته ډير په غوصه دی او ته يې غوښتی يې ته داسې وکړه چې اول معاذ ابن جبل رضي الله عنه ته ورشه له هغه غير بل څوک اميرالمؤمنين رضي الله سره خبره نه شي کولای او ډاريږي، ته هغه ته پوره حقيقت بيان کړه هغه به اميرالمؤمنين رضي الله ته ووايي چې تا ته دومره فرصت درکړي چې ته خپله خبره وکړې.

هغه همداسې وکړل او مسجد ته راغی عمر رضي الله عنه په جمع ولاړ ؤ چې کله فارغ شو غږ يې وکړ چې صهيب چيرې دی؟ هغه نفر يې راوست، صهيب رضي الله عنه ورته وويل: زه دغه يم، هو راوستی مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او ويې ويل:

يا اميرالمؤمنين رضي الله زما يوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وويل: وايه څه وايې؟

معاذ ابن جبل رضي الله عنه ورته وويل: دغه سړی عوف ابن مالک الاشجعي دی ته ور باندې جلدي يا تيزي مه کوه هغه پريږده چې تا ته يو ځل پوره حقيقت بيان کړي بيا ته چې هره فيصله کوې ټول ته په سر سترګو منظوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه وویل: سمه ده رادې شي، عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه خپله خبره دا سې شروع کړه.

ما دغه یهودي ولیده، چې یوه مسلمانه ښځه یې په خره سپره کړې وه هغې چغې وهلې دغه یهودي کوښښ کولو، چې د خره نه یې راوغورځوي؛ خو هغې ځان ټینګ کړی ؤ، بیا دغه یهودي دیکه ورکړه او هغه ښځه لاندې راپریوتله او تر څو چې را پورته کیدله نو دغه یهودي ور منډه کړه او د پاسه ور باندې خملاست (پریوتی) چې بدنامي ور واړوي دغه وخت کې زه ور ورسیدلم او دغسې عمل مې ور سره وکړ چې ته یې ګورې.

عمر رضي الله عنه ورته وویل: چې ته ولاړ شه او هغه ښځه راوله چې ستا رښتیا او درواغ معلوم شي کنه نو سزاء ته ځان تیار کړه، عوف ابن مالک الاشجي رضي الله عنه د هغې ښځې کور ته ورغی ورته یې وویل: امیرالمؤمنین رضي الله له تانه حقیقت اوریدل غواړي کنه نو ماته به سزاء را کوي، د هغې ښځې پلار او ورور عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه ته وویل: تا مونږ په شرمو وشرمولو ستا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرمیږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغې ښځې ورته وویل: زه به خامخا ورځم او عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه چې په ما غیرت کړی دی زه به یې بچ کوم.

بیا یې پلار او ورور ورته وویل: تاته ضرورت نشته مونږ به دواړه ورشو او ستا حقیقت به ورته بیان کړو، هغه دواړه راغلل او بلکل هماغسې بیان یې وکړ څنګه چې عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه کړی ؤ.

کله چې عمر رضي الله عنه ته حقیقت معلوم شو امر یې وکړ چې دغه یهودي اعدام کړی او صحابه کرامو هغه یهودي اعدام کړ.

بیا یې وویل: أی مسلمانانو ورونو تاسو واورئ د چا د ذمیتوب نه مطلب دا نه دی چې دوئ به داسې قسم حرکتونه کوي او تاسې به یې معاف کوئ.

خبردار هر هغه څوک چې د اسلام خاورې ته داخل شي او یا له مخکې پکې اوسیږي که هغه په خپله خوښه راغلي وي یا چا راغوښتی وي هغه اشغالګر وي یا مجاهد هغوئ که وسلې سره راغلي وي یا بې وسلې چې ستاسې ننګ، ناموس، خاورې، مال او ځان ته ترینه خطر وي او هغوئ دغسې حرکتونه کوي هغوئ ته امن ورکوونکی هم او دوئ هم دغسې ووژنئ لکه څنګه چې ما دغه یهودي ووژلو.

سوید ابن غفله رضي الله عنه فرمایي: دغه یهودي اولنی سړی ؤ چې ما ولید، چې اسلام کې اعدام شو له دې وروسته بیا چا بلل شوي یا نابللي اشغالګر یاذمیان نه دي معاف کړي او په هر غلط کار باندې یې دوچنده سزاء ورکړې ده•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابوعبید و البیهقي و ابن عساکر
وکذالک فی الکنز/ج:۲
و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصرا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۳) برخه.

ذميانو او غير مسلم چې ستا قانون نه مني او ستا حيا، ننگ، ناموس او خاورې ته خطر وي څه حکم دی؟

(۱) عبد الملک بن يعلي اليثي رضي الله عنه فرمائي: چې بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتگار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تللو راتللو، خو چې کله بالغ شو نو رسول الله ﷺ ته راغی ورته ئې وويل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه ځم نو رسول الله ﷺ چې د ده ايمانداري وليدله نو دعاء ئې ورته وکړه چې الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصديق وکړي.

کله چې شام فتح شو، نو هلته يو يهودي مړ موندل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډير خپه ؤ ځکه چې داسې نامعلومه مرگ هغه ته قبول نه ؤ، نو مسجد کې ئې اعلان وکړ چې ستاسې دې په الله ﷻ قسم وي چې چا ته د دغه يهودي قاتل معلوم وي ماته دې وښائي.

نو بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه پورته شو او وئې ويل: چې دغه يهودي ما وژلی دی، نو کله چې اميرالمؤمنين رضي الله د هغه خبر واوريد، نو له ډيره تعجبه ئې الله أکبر وويه ځکه چې اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چې د بلوغ مخکې يې د رسول الله ﷺ کړی و.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ژر ژر صفائي پيش کړه کنه نو خير دې نشته.

بکر بن شداخ اليثي رضي الله ورته وويل: چې زما يو دوست تاسو جهاد ته ليږلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، يوه ورځ چې ورغلم نو د نارينه اواز مې واوريد، چې اشعار وائې چې د هغې ترجمة داسې ده.

آی اشعثه ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړی ئې دا دی زه ستا کور ودانې سره پروت يم ټوله شپه مې د هغې په سينه تيره کړه تيونه مې ترې وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واړوله را واړوله نن ستا د کور ودانې گلونه ما ورژول ستا پالنگ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تيره کړه چې ته ورته ناموس وائې.

بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه وويل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې ترې قلم کړ او ښه مې زړه وربانډې يخ کړ، اوس ستا خوښه چې کوم امر کوې ماته قبول دی نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: که بل کوم نفر وي ما به ضرور ترينه گواهان غوښتي وای، خو ستا خبره تصديقوم ځکه چې ما ته هغه دعاء ياده ده چې رسول الله ﷺ درته کړې ده.

بيا اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نر کار دې کړی دی او يو ځل ئې بيا اعلان وکړ چې آی صحابه کرامو هر هغه خلک چې ستاسې ننگ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته ترې خطره وي نو که هغه په هر نوم ستاسې خاورې ته داخل شوي وي وژل ئې در باندې فرض دي•.

دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوی چې د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• رواه الطبراني في کتابه والکنز في ۳۰۲ ۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۴) برخه

د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر:

(۱) امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) یوې غزاء ته مجاهدین لیږلي وو، بیا ورته خبر راورسید، چې دا خلک عجمیان دي او سخت باتور او جګړه مار خلک دي، خو ستاسي مجاهدینو ورته وعده ورکړې ده چې تسلیم شي، تاسو ته امن دی یا تاسو سره خبره کوو، او که هغوئ غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل یې کړئ، نو امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ورته لیک واستو، چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترینه پرې کوم چې تاسو یو ځل خلک تسلیم کړئ بیا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بیا وعده خلافي کوی، او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دین خلاف کار دی تاسو ئې باید تر یو وخت وساتی. چی بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمی لارې ته د راتلو امید نه وي نو بیا سزاء ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې موږ خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې یوه مظبوطه قلعه وه هغې کې هرمزان بادشاه هم ؤ ما هغه محاصره ماته کړه او هرمزان مې ژوندی ونیوو او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مخامخ شو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هرمزان ورته وویل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوندیو؟

هرمزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهم قاتل ؤ، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: تا باندې ویره نشته یعنې ډاریګه مه خبرې کوه.

هرمزان ورته وویل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ در باندې غالب ؤ او تاسو ته دوه چانسونه وو یا غلامي او یا مرګ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زمونږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجمیان به اوس همیشه مغلوب او تاسو به د دین په برکت غالب یاست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ماته وویل: چې هرمزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته مې ویل: شاته ده زبردست پوځ پریښې هغوئ بیخي زیات قوي دي که ته هرمزان ووژنئ، نو د هغوئ مورال به کښته شي ګډوډي به پکې راشي او مونږ به ور باندې غالب شو.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: زما هم همدا رایه ده ځکه چې هرمزان د صحابوو قاتل دی باید ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایې: چې کله زما پوره یقین راغی چې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) اوس هرمزان نه پریږدي ضرور یې وژني نو ما ورته وویل: چې امیرالمؤمنینه رضي الله عنه اوس خو ته هرمزان نه شې وژلای.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) په تعجب شو او ویې ویل ولې؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وویل: کله چې هرمزان درته وویل د مړو خبرې وکړم که د ژوندیو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعنې کـه تـه مـا وژنـې د همـدې موضـوع سـره برابـرې او مناسـبې خبـرې کـوم کـه تـه مانـه وژنـې نـو د خپـل ژونـد سـره مناسـبې خبـرې کـوم، نـو تـا ورتـه وویـل: چـې تـا بانـدې ډار نشـته یعنـې مـه ویریـږه دا خبـره داسـې شـوه چـې تـا امـن ورکـړ، اوس چـې یـې تـه ووژنـې وعـده خـلاف شـوې، امیرالمـؤمنین (رضـي الله عنـه) راتـه وویل: ایا هرمزان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته یې د بچ کیدلو کوښښ کوې؟

انـس ابـن مالـک (رضـي الله عنـه) فرمـایې: مـا ورتـه وویـل: نـه یـې رشـوت راکـړی او نـه زه داسـې اراده لـرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شې.

نـو امیرالمـؤمنین (رضـي الله عنـه) راتـه وویـل: انسـه (رضـي الله عنـه) ایـا تـه پـه خپلـه خبـره کـې صـادق یـې؟ که ما داسې ویلي وي یو بل گواه پیش کړه.

انــس ابــن مالــک (رضــي الله عنــه) فرمــائي: زه بهــر راووتلــم نــو هلتــه مــې زبیــربن عــوام (رضــي الله عنــه) ومونـدو هغـه را سـره ولاړ هغـه هـم دا خبـره آوریـدلې وې، نـو مـونږ دواړو گـواهي تیـره کـړه چـې تـا دغـه خبـره کـړې ده نـو، امیرالمـؤمنین (رضـي الله عنـه) هرمـزان تـه وویـل: ځـه تـه پـه امـن شـوې تـه اوس پـه خپلـه خوښـه ځـان تـه لاره غـوره کـړه کلـه چـې هرمـزان پـوه شـو چـې مسـلمانان پـه هغـه وعـده هـم وفـا کـوي چـې غیـر ارادي ترې صادر شوي وي نو پوه شو چې دغه دین حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کیدل د ډیرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو.

د مشـرانو اکثـره اعمـال مـونږ تـه نصـیحت دی کـه مـونږ د هغـوئ پـه لاره لاړ شـو همداسـې کامیـابئ بـه مـو نصیب شي

(۳) عبـد الله بـن ابـي حـدرد اسـلمي (رضـي الله عنـه) فرمـایي: چـې مـونږ د عمـر (رضـي الله عنـه) سـره د جابیـة ښـار تـه ولاړو، هلتـه مـو وکتـل چـې یـو سـپین ږیـری یهـودي د مسـجد دروازه کـې سـوال کـوي نـو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې سوال کوې؟

هغـه عمـر (رضـي الله عنـه) نـه پیژنـدلو هغـه وویـل: مـونږ امیرالمـؤمنین (رضـي الله عنـه) تـه جزیـه منلـې، خـو اوس زه کمـزوره شـوی یـم مـزدوري نـه شـم کـولای نـو یـو خـوا رابانـدې جزیـه او بـل خـوا د کـور سـاتنه ده او زه بل کوم څوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نـو عمـر (رضـي الله عنـه) یـې پـه اوږه لاس کیښـود او ورتـه یـې وویـل: تـه نـور سـوال مـه کـوه چـې تـه قـوت او طاقـت کـې وې مـونږ سـتا جزیـه بیـت المـال تـه سـپارلې ده چـې د مسـلمانانو ضـرورتونه مـو تـرې پـوره کـول اوس ته ضعیف یې تا ته به د بیت المال نه نفقه درکول کیږي او جزیه دې هم معاف شوه.

گرانــو دوســتانو افغانســتان کــې یــوازې ســیکهان او هنــدوان چــې لــه پخــوا دلتــه اوســیږي او ملــک تــه تــرې خطره نشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هیڅ صورت د ذمیانو حکم کې نه شي راتلای.

راتلونکي موضوع د ذمیانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابن عساکر و الواقدي مثل ذلک

کنزالعمال ج ۳ صف ۳۰۱، ۳۰۲

و اخرج ابوعبید و مالک فی کتابه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نیکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) یزید ابن مالک رضي الله عنه فرمایي: چې مونږ د جابیه ښار فتح کړ نو مجاهدین سخت لوږې اخستي وو، یو یهودي راغی امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکایت وکړ، چې ستا مجاهدینو زما د انگورو په باغ چاپه غورځولې (وهلي) ده ټول یې خوړلي دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله ښار ته ووت، گوري چې یو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انگورو وږي (واښکي) اویزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وویل: یعنې تا هم انگور را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وویل: هو! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرگ ته نژدې وو!

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل بیرته راغې، هغه یهودي ته یې وویل: تا به دغه انگور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وویل: هو! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: ته د خپلې خوښې قیمت ووایه هغه یهودي ورته قیمت ووایه او امیرالمؤمنین رضي الله عنه پوره قیمت ورکړ، دا ؤ د هغوئ تقوی او پرهیزگاري.

➥ یو روایت کې د عامر بن ربیعة رضي الله عنه نه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه یو ځای کې یو وچ لرگی د مځکې څخه اوچت کړ او ویې ویل: کاش چې زه دغه خشاک وای چې هیڅ پوښتنه رانه نه کیدای.

➥ د ابي نعیم رضي الله عنه څخه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمایل: که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسې ټول به جنت ته داخلیږئ غیر له یو تن نه زما ویره ده چې هغه زه نه وم.

او که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي تاسې ټول به جهنم ته ځئ غیر له یو تن نه نو زما امید دی چې هغه به زه وم یعنې هم ویره پکار ده چې عبادت په احسنه طریقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم امید پکار دی.

➥ حلیة الاولیاء یو روایت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د یمن څخه یمني څادرونه راغلي وو او چاته یې د تقسیم امر وکړ، هغه ټول تقسیم کړل چې کله خلاص شول نو گوري چې حسنین رضي الله عنهم د خلکو په اوږو پښې راړولې او امیرالمؤمنین رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوئ څه ونه ویل خو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ډیر زیات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژړغونی ښکارې؟

امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسین (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ویریږی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوئ وویل: چې دا څادرونه دوئ باندې غټ دي او بې بې فاطمې (رضي الله عنها) باندې واړه دي نو څکه مو ورنه کړل! نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه سمدستي امر وکړ، چې د دوئ له پاره دې څادرونه د یمن څخه را وغوښتل شي تر څو چې دوئ ته نه وي رسیدلي زه ارام نه شم کولای.

بیا هغوئ څوک یمن ته ولیږل او څادرونه یې ورته راوړل چې کله هغوئ څادرونه واغوستل نو عمر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

داؤ د امیرالمؤمنین رضي الله عنه په خپل رعیت مهرباني او له الله ﷻ ویره•،

داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نافع ابن حارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) مکې معظمې ته تشریف راوړ، د جمعې ورځ وه او د ارالندوه مقام ته لاړ، چې له دې ځایه حرم شریف نژدې دی لږه دمه به وکړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته يې خپل څادر مبارک ومینځه او يو لرګي باندې يې ځوړند کړ.

دې وخت کې يوه کوتره راغله او څادر باندې کښیناسته نو عمر (رضي الله عنه) وډار شو چې هسې نه ګندګي ور باندې ونه کړي، نو له هغه ځایه يې وشړله هغه په بل ځای کښیناسته هلته مار و او هغه يې وچیچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډیر زیات خپه شو چې دا څه وشول؟

نو عمر (رضي الله عنه) چې د جمعې لمونځ وکړ عثمان (رضي الله عنه) ورته راغی هغه ترینه د پریشانئ سبب وپوښته!

عمر (رضي الله عنه) ورته د کوترې خبره وکړه چې کوتره په امن ځای کې ناسته وه او ما په دې شک چې زما په څادر ګندګي ونه کړي، پاڅوله اوس تاسو وواياست چې زما کفاره څه شی ده؟

نافع ابن عبد الحارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عثمان (رضي الله عنه) ماته وویل: چې ته څه وايې؟

نو ما ورته وویل: چې دوه درمیانه پسونه دې ورکړي، نو عثمان (رضي الله عنه) هم زما خبره خوښه کړه او عمر (رضي الله عنه) بیا دوه پسونه فدیه ورکړه، يوه سهوه باندې چې ګناه هم نه وه عمر (رضي الله عنه) دومره له الله ﷻ ویریده، اوس راشه د دې زماني بادشاهانو او واکدارانو ته چې په سلګونه دیندار مسلمانان وژني او بیا فخر ور باندې کوي.

• صفحه ۹۲، وابی صاعد الله الکایی فی کتابه
وکنزالعمال ج ۲ صف ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف يې له همدې گټې پوره کول، يو وار يې شام ته خپل ټول مال تجارت له پاره وليږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته يې جواب وليږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.
عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بيرته جواب راوليږه، چې بيت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بيرته يې بيت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډيره سخته ولگيدله او خپه شو بيا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډير راته په غوصه ؤ او ماته يې وويل: بيت المال خو ماته هم معلوم ؤ، خو ما نه غوښتل بيت المال نه قرض واخلم که زه بيت المال نه قرض واخلم او مړ شم خلک به وايي معاف يې کړئ، اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) دی او د قيامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.
ما ستا غوندې حريص او بخيل سړي نه څکه قرض غوښته چې که زه ناڅاپي مړ شم نو ته به يې راته معاف نه کړې او زما ميراث نه به يې واخلې يا به يې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قيامت په ورځ خلاصه وي.
وگورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بيت المال څخه نه اخلي!
او د بيت المال خوړل خو لرې خبره ده،
يو صحابي (رضي الله عنه) فرمايي: چې اميرالمؤمنين بازار کې روان و، نو زما ور باندې پام نه ؤ هغه خپله قمچينيې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچينه زما د جامو يوه غاړه باندې ولگيدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وويل: دغه کچره او چته کړه بازار کې گندگي مه جوړوئ،
بازار صاف ستره ساتئ او ښاروال يعني د ښار مسؤل ته ووايه چې بازار صاف وساتئ.
بيا فرمايي: چې پوره يو کال بعد يې زه بازار کې وليدم او له لاسه يې ونيولم خپل ځای ته يې بوتلم او بيا يې راته وويل: ايا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وويل: هو حج ته ځم ان شاءالله، نو بيا يې راته وويل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې يې ولگوه، نو ماورته وويل: ما سره خرڅ شته ما ته يې مه راکوه.
نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ويل: نه دغه ما تاته څکه درکړل چې يو کال مخکې ستا جامې په قمچينه باندې لگيدلې وې او ستا پام نه ؤ ته به ډار شوی وې،
نو صحابي (رضي الله عنه) فرمايي: چې ما ورته وويل: زما په ياد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وويل: ستا به په ياد نه وي خو زما نه دي هير شوي. بيا يې روپئ راکړلې[*].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

[*] حياة الصحابة ج۱ صفحه ۱۹۹
کماذکر ابن عساکر عن ابراهيم نخعي رضي الله عنه ج۴ صفحه ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زیری

تر اخیره یې ولولئ.

بادشاه، وزیر، د ستري او وړې جرګې ولایتي او ولسوالۍ شوری والي، قاضي، حاکم، قوماندان، جنرال، ښاروال او ټولو هغوئ ته چې یا یې ځان په وچ زور یا واسطه یا رشوت مقرر کړی وي یا بل چا په دې خلکو را نازل کړی وي، زیری.

ابو وائل شقیق بن سلمة (رضي الله عنه) څخه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) د خراسان هوازن له پاره بشر ابن عاصم (رضي الله عنه) حاکم وټاکه، چې د هغوئ مشري وکړي او د هغوئ نه زکاة را جمع او د غریبانو مشکلات پرې حل کړي.

خو بشر بن عاصم رضي الله عنه کور کې ناست ؤ ژړل یې، عمر (رضي الله عنه) خبر شو چې هغه خو نه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته یې وویل:

کوم ضروري کار هلته د تلو نه منع کړی ئې؟ ایا زما اطاعت په تا واجب نه دی؟ ایا ته ما هوازن ته د تلو امر نه دی کړی؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وویل: بیشکه چې ستا امر ماته رسیدلی او تا ما ته یوه لویه عهده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: وایه څه وایې؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وویل: ما له رسول اللهﷺ نه اوریدلي دي چې څوک د چا مشر او هغوئ د هغه ماتحت شي او هغه مشر ور سره عدالت ونه کړي، مال یې وخوري، یا یې بیځایه ولګوي، یا هغوئ ته اسانتیاوې برابرې نه کړي، یا یې حقوق تلف کړي، یا ظلم او غصب ترې وشي لږ وي که ډیر نو، د قیامت په ورځ به پل صراط باندې ودرول شي چې له الماس نری دی، او پوښتنې به ترې وشي که لږ خیانت هم ترې شوی وي نو د صِراط پُل نه به ئې وغورځوي چې (۷۰) کاله به کښته روان وي او د جهنم بیخ ته به ورسیږي او هماغه ځای کې به وي، بیا په ژړا شین شو نورې خبرې یې له خولې نه راوتلې.

عمر (رضي الله عنه) په ژړا شو د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) له کوره راووت، لاره کې ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته مخې ته راغی هغه ترې پوښتنه وکړه، امیرالمؤمنینه خیر خو دی؟ ولې غمجن یې؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) نه مې یو حدیث شریف واوریده، بیا یې حدیث شریف ورته بیان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې دغه حدیث شریف تا نه دی اوریدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: نه.

ابوذر غفاري رضي الله عنه ورته وفرمایل: ما هم له رسول اللهﷺ نه اوریدلي دي، چې څوک په یوه عهده مقرر شي که هغه لویه وي یا وړه او هغه خیانت پکې وکړي او ناوړه ګټه ترې اوچته کړي، نو د قیامت په ورځ به یې پُل صِراط نه ملائکې ښکته وغورځوي او (۷۰) کاله به ښکته روان وي بیا به د جهنم بیخ ته چې له ډیر ګرموالي تک تور دی ورسیږي او هماغه به یې ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو أي أمیرالمؤمنینه رضي الله عنه، اوس ته ووایه چې د چا مخ په خاوره سپیره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په یو ځای کې امیر مقرر کړ، چې بیرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترینه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنګه ؤ؟ هغه ورته وویل: یا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمین چې بیا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بیا به چې چا ورته وویل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کیده ویرده به، چې د دغه حدیث شریف مصداق نه شو.

عبدالرحمن ابن سعید بن یربوع (رضي الله عنه) فرمایلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعید رضي الله عنه یو ځای کې امیر یا والي مقرر کړی ؤ هغه ولایت پریښود او مدینې منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زیات په غصه شو چې ولې دې ولایت پریښود او د خلیفه بې اجازې ترې راغلې؟

ابان بن سعید (رضي الله عنه) ورته وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷻ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه یوه عهده هم نه اخلم ، ځکه چې دا حدیث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پیش کش کړی ؤ ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: زه به تا په زبردستئ ولیږم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک یې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهیږې زه به له تا غوره دیندار او له الله جل جلاله ویریدونکی چیرې پیدا کړم؟

خو ابان بن سعید (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ویل یې: زه دوزخ نه ویریږم ما مه مجبوروه.

ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ویلي وو، ما انکار کړی ؤ.

بیا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وویل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته یې هم مه مجبوروه، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) یې ولیږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو یې ډیر عزت کولو او د هغوئ مسلمانیدو کې د ده لویه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وویل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کیږې او ویل یې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وویل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بیا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ.*

ګرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ !

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

* الهیثمي جلد ۵ ص۲۰۲ ، کنزالعمال جلد ۳ ص ۱۳۳ ، کذالک في الاصابة جلد ۴ ص۲۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابو هريره (رضي الله عنه) فرمايي: چې اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) را وغوښتم او راته ويې ويل: يو ځای ته دې د والي او قاضي په صفت ليږم، نو ما انکار وکړ.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: ته انکار کوې او له تا نه مخکې يو تن پخپله د عهدې خواهش کړی ؤ.

نو ما ورته وويل: چې هغه څوک دی؟

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: چې يوسف بن يعقوب عليهم السلام!

ابو هريره (رضي الله عنه) فرمايي: ما ورته وويل: هغه خو نبي وو، او د نبيانو اولاد ؤ.

او زه د اميه زوی يم او زه له درې شيانو او دوه شيانو ويريږم:

نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: داسې ووايه چې له پنځه شيانو ويريږم،

نو ما ورته وويل: درې تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

❶ زه ويريږم چې بې علمه خبرې به وکړم.

❷ بې علمه فيصلې به رانه وشي دوزخي به شم.

❸ ته چې زما غلطي ووينې په دې دړو به راته ښې مظبوطې دورې راکړې.

❹ زما مال به په دې خاطر بيت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.

❺ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبدالله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وويل: چې زه تا قاضي مقرر ووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فيصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه يم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فيصلې کولې نو ته يې ولې نه کوې؟

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل: اگر که هغه يې اهل ؤ خو هغه هم ويريدو، چې ناحقه فيصله ونه کړي.

بيا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې قاضيان درې قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي يو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتيشه، بې له علمه، بې له حق ته رسيدلو غيرحق فيصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دويم: هغه قاضي چې څه يې زړه غوښتل هماغسې فيصلې يې کولې او حق او ناحق يې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ويره باندې يې فيصلې کولې جهنم ته ځي.

دريم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبوي ﷺ باندې يې فيصلې کولې، رشوت خور نه ؤ، واسطه يې نه منله او د چا د زوروا کې پروا ور سره نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايي: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.
خلک به مځکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.
زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،...
ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.
زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.
عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير معاويه (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ماته قاضي پکار دی؛ خو چا به ړغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همدا سې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسيږي او همدغه به يې ځای شي.*
گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرروي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړي وي او د جاهل قاضي په وړاندې يه يې ودروي هغه ور باندې قيد يا اعدام وخيژوي بې له کومې گناه ټول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي دالله ﷻ او رسول الله ﷺ دښمنان مو د الله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ د الله ﷻ انتقام نه بچ کيدل ممکن نه دي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شوری جوړول.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: زما نه زيات خدمت د امير المؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه دا سې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتنه يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته !

---

* مسند امام احمد (رح)، رواه ابو داؤد و کذالک في البداية والنهاية ج ۴ صف ۲۴۹، و اخرجه البيهقي ج ۲ صف ۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۲، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاکم ج ۳ صف ۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هغه کوم غم او مصیبت دی؟ ما ته ضرور ووایه، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وفرمائل: چې هو لوی غم را باندې بار دی هغه د خلافت بار دی زه باید خلافت هغه چاته حواله کړم چې اهل یې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکایات واوري، زغم ولري او مهربانه وي.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: چې ما ورته وویل: ولې هغه خلک چې د جنت زیری پرې شوی دی یعنې عشره مبشره بالجنة ولې هغوئ یې اهل نه دي؟

بیا ما ورته د یو یو نوم اخیست او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راویت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم ؤ ما ته وویل:

علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبیر (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او سعد ابن وقاص (رضي الله عنه) را وغواړه بیا یې وفرمایل: که خلافت سعد (رضي الله عنه) ته ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو دغه کسانو سره مشوره وکړه.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: ما هغوئ راوغوښتل نو عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه هغوئ ته وویل:

تاسې د خلافت له پاره غوره شوي یاست، تاسو کې که څوک بل ته تیریږي تیر دې شي، نو زبیر (رضي الله عنه) خپله رایه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله.

طلحة (رضي الله عنه) خپله رایه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رایه عبدالرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بیا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه پورته شو ځان له یې علي (رضي الله عنه) ته وویل: ایا که زه یو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به یې ومنې؟

هغه ورته وویل: ولې نه په سر سترګو.

بیا عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) عثمان (رضي الله عنه) ته ورغی هغه ته یې هم همدا خبره وکړه چې ته به زما انتخاب شوی نفر ومنې؛ چې زه به فقط د الله ﷻ له ویرې انتخاب کوم هغه ورته وویل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بیا یې ورته وویل: لاس را وړاندې کړه ! هغه لاس ور اوږد کړ او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورسره بیعت وکړ. بیا علي (رضي الله عنه) را پورته شو بیعت یې ورسره وکړ بیا ټولو صحابه کرامو بیعت ورسره وکړ ،چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمر (رضي الله عنه) فرمايلي: چې د خلافت له پاره داسې شخص مناسب دی چې مکمل د قرآن او حدیثو علم ولري، سختي کوونکی وي؛ خو جابر او متکبر نه وي، سخي وي خو بیځایه اسراف کوونکی نه وي، بل چاته مال ورکوونکی وي او خپله چا ته لاس نه اوږدوي، عاجزي کوونکی وي خو شخصیت یې کمزوری نه وي چې څوک یې امر نه مني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اقتصاد پوهېږي خو بخیل نه وي،
لالچي تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.
اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافو نه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتیا پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ور سره کسان به یې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سیاسي او فکري غلام به نه وي.
قوم او نژاد پرست به نه وي، نیک عمله به وي بل ته به هم د نیکۍ توصیه کوي، د سنتو پابند به وي فاسق به نه وي، د یتیمانو بې وزلو، نادارو، ضعیفانو، کونډو او معیوبینو له پاره به خاص انتظام کوونکی وي.
خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورئ نه پوره کوي، د بیت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.
مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقین ترې وغوښتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو مستحق وي، که چا ور باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضرېږي او د قاضي هره فیصله به مني.
خپله خبره او نظر به په چا نه تحمیلوي بلکې د اهل حق رایه باندې به عمل کوي•.
راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بیت المال سره احتیاط او نور بهترین معلومات کې را سره او سئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال راغی، نو ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) چې لور یې وه، ورته راغله او ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور یم ماته هم برخه راکړه.
امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته جواب کې وویل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې دی او دا مال خو د غنیمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه درکړم، نو زه به لویه گناه کې مبتلا شم، گرانې لور جانې ته مه خفه کیږه زه ستا د لوگی تندی نه ښه خبر یم، خو ما سره خپل مال نشته چې در یې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.
حسن (رضي الله عنه) فرمایي: ما ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) ولیدله چې لمن یې ځان پسې را کا گله او بیرته لاړه.
اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې عبد الله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلولاء علاقې نه مال راغلی ؤ، هغه کې سره، سپین او مرغلرې هم وو، نو هغه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته وویل: که ستا

• کذا في منتخب الکنز ج ۴ ص ۴۱۲، و ایضا ذکر کنزالعمال ج ۴ ص ۳۱۳ و ص ۳۱۸، اخرج احمد في کتاب الزهد، و ابن ابی شیبة و ابن عساکر و اخرج ابن سعد في کتاب اهل حل والعقد و کتاب الاموال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښه وي دغه مال وګوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تاته درکړم، اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: فارغ وخت کې راته ياد کړه چې زه يې وګورم بيا يوه ورځ اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) فارغ ؤ چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره ياده کړه او ور سره روان شو.

کور ته چې ورسيدل هغه مال ورته کټ کې واچول او اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بيا يې دغه آيات تلاوت کړ.

{زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه ،او جمع کړل شوي مالونه سره زر سپين زر ،او معلومدار آسونه يا د آسانو په شان د سورلۍ شيان او نور څهار پايان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کرونډې آلات ، خو دغه ټول د دنيا شيان دي چې پاتې کيدونکي دي ، خو د الله جل جلاله په نزد ډير غوره او بهتر ورتلل دي چې هميشه دي او نه ختميږي.)

دې وخت کې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) راغی او وړوکی زوی يې غيږ کې ؤ، هغه ورته وويل: اباجانه يوه ګوته خو ترينه ماته را کړه چې په ګوته يې کړم نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: مور ته دې ولاړ شه هغه به ستوان در باندې وخوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمايي هيڅ شی يې ورنه کړ.

اسماعيل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمايي: چې د بحرين نه اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو، چې د مسلمانانو تر منځ يې تقسيم کړي، نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) و فرمايل: کاش چې يوه ماهره ښځه وای چې دغه مشک او عمبر يې تول کولای شوای چې تول کړي يې وای او هر چاته مې خپله برخه ورکړې وای نو د اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت يزيد بن عمرو بن نفيل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وويل: زه په تول کولو کې مهارت لرم زه به يې تول او تقسيم کړم.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: چې نه ته به يې نه تولوې، ځکه چې زه ويريږم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړ وي، سر به وګروې يا به غاړې ته لاس پورته کړې، يا به د سر پيکی سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځای پورې ونښلي.

او ستا ګوتې به هم خوشبويه شي چې په دې طريقه به تا ته د نورو خلکو نه زياته برخه درشي نو هم به زه ګناهګار شم او هم به ته.

دې ته وايې د الله ﷻ ويره فقط ګوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دی چې له خلکو ورته زيات ورسيږي.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمايي: اميرامؤمنين (رضي الله عنه) يو ماښوم وليد ؛ چې ډير زيات ډنګر او کمزوری ؤ، نو پوښتنه يې وکړه چې دا د چا زوی دی چې دومره ضعيف دی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا اولاد دی يعنې زما زوی دی، او ستا لمسی دی نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نو ولې خوراک نه ورکوئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله ابن عمر(رضي الله عنه) ورته وویل: ستا هغه امیر چې په بیت المال باندې مقرر دی هغه ورته څه نه ورکوي، او تا ټولو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه مقرره کړې ده.
نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل زوی ته وویل: زویه بیت المال ته طمع مه کوه هغې باندې زه د خلکو مصارف پوره کوم د خپل کور مصارف نه.
ته مزدوري وکړه او دغه زما په لمسي یې وخوره چې غټ شي.
عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې ما بازار کې یو ډنگر اوښ واخست او ځنگل ته مې د رمې والا سره ولیږلو، چې تیار شي، نو لږ وخت بعد هغه تیار شو او ما بازار ته د خرڅولو له پاره راوست؛ چې خرڅ یې کړم او گټه پرې وکړم، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) بازار ته راغی او په دې اوښ یې نظر ولگید او پوښتنه یې وکړه چې دا د چا دی؟ نو زه په منډه ورغلم ورته مې وویل: اباجان دا زما دی ما ځنگله ته لیږلی ؤ هلته څورب او تیار شو اوس مې راوستی خرڅوم یې، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ښه خلکو به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) د زوی اوښ دی ښه وابه پرې خوري، ښې اوبه پرې څښي چې تیار شي یعنې تا زما د نوم نه غلطه استفاده کړې، ژر شه خرڅ یې کړه چه په څو دې اخستی وي هغه واخله او باقي پیسې بیت المال کې داخلې کړه، هغه همداسې وکړل.
اسلم (رضي الله عنه) فرمايي: چې د روم بادشاه یو قاصد رالیږلی ؤ عمر (رضي الله عنه) ته کله چې هغه بیرته تلو؛ نو د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې چا نه یو دینار قرض کړ، هغې باندې یې عطر واخستل او بوتلونو کې یې واچول او د روم د بادشاه ښځې ته یې هدیه ولیږله،
کله چې د روم د بادشاه ښځې ته عطر ورسیدل ډیره خوشحاله شوه او هغه بوتلونه یې د سرو، سپینو او مرغلرو ډک کړل بیرته یې راولیږل، کله چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجې مبارکې ته ورسیدل هغې ټول په کټ کې واړول چې ویې گوري، دې وخت کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راغی او پوښتنه یې وکړه! چې دا له کومه شول؟ هغې ورته وویل: ما له چا یو دینار قرض آخستی ؤ او عطر مې پرې رانیولي وو او د روم بادشاه ښځې ته مې سوغات لیږلي وو، هغې واپسئ کې دا هدیه را لیږلې ده. امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپلې زوجې مبارکې ته وویل: ښه هغې به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ښځه ده ځکه یې ډیر مال درته رالیږلی دی یعنې تا زما له نوم نه استفاده کړې ده بیا یې هغه شیان بازار کې خرڅ کړل او یو دینار یې خپلې بي بي رضي الله عنها ته ورکړ چې قرض دار ته یې ورکړي. او نور یې بیت المال کې داخل کړل.
دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) عدالت او د الله څخه ﷻ ویره.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه*:

محمد ابن سیرین (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته یې وویل: ما ته د بیت المال نه څه راکړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډیر زیات ورټلو چې ته غواړې ما په داسې کارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بیا یې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم ورکړل.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې عاتکه بنت عمرو بن نفیل رضي الله عنه ته یو فرش یا درۍ راولیږله چې یونیم لاس یا یو لاس یوه لویشت او نرۍ هم وه، دا د دې له پاره چې ور باندې د شپې پریوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه ولیدله او پوښتنه یې وکړه چې دا له کومه شوه؟ بي بي مبارکې ورته وویل: دا ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) را لیږلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه راواخستله او تر هغې یې خپله بي بي عاتکه رضي الله عنها ووهله چې سر یې وینې شو، بیا یې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) راوغوښت، هغه ورته وویل: یا امیرالمؤمنین لږ صبر وکړه زما خبره واوره، خو عمر (رضي الله عنه) یې په وهلو شروع وکړه او همدا یې ورته ویل: ستا د سوغات لیږلو له پاره بل مناسب ځای نه ؤ چې تا ماته را ولیږله؟

ایا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ویده شو چې زما د رعیت نه د چا په کور کې نه وي؟

ایا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ویده شو؟ چې د شپې عبادت رانه پاتې شي؟

ایا ستا خوښه ده چې زما کور کې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعیت په کورونو کې نه وي؟

عطاء ابن یسار (رضي الله عنه) فرمايي:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هدیه را ولیږله؛ خو عمر (رضي الله عنه) یې د اخستلو نه انکار وکړ، بیا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هدیه ولې قبوله نه کړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: یا رسول الله ﷺ تا نه دي فرمايلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چا ته د اخستلو له پاره لاس اوږد نه کړئ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو ما ویلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول یاد کړی دی، دا خو تا نه دی غوښتی یعنې که څوک څه درکوي چې تا نه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنیايي طمع نه وي، مثلاً یو داسې څوک درته کوم سوغات درکوي چې تا پورې یې کوم کار بند وي، بیا هغه کار در باندې کوي دا بیا رشوت کې حسابیږي.

بیا عمر (رضي الله عنه) هغه هدیه قبوله کړه او قسم یې وخوړ چې چا ته به د کوم شي سوال نه کوم.

تر دې چې کله به په آس سپور ؤ او قمچینه به تري وغورځیدله او خلک به موجود وه، چې هغه ورته ورکړي خو خپله به له آس کښته کیده او هغه قمچینه به یې را اخیستله،

---

* رواه مالک مرسلا ورواه البیهقي عن زید ابن اسلم عن ابیه عن عمر ابن الخطاب، کذالک في الترغیب والترهیب ج۲ صف 118 و ابن عساکر و ابن سعد ذکر مثل ذلک ، وفي کنزالعمال ج4 صف۳۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

← لیث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمایي: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمروبن العاص (رضي الله عنه) ته وویل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ کړه زه به تا ته (۷۰۰۰۰) دینار درکړم عمروابن العاص (رضي الله عنه) تعجب کې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته یې لیک راولیږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ کړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي لیک ولیږو، چې ورته ووایه مسلمانان ځمکې ۵ نه خرڅوي بلکې ځمکې یا له نورو اخلي، یا یې فتح کوي خو ته دا ووایه چې دا غر خو نه فصل کوي، او نه ونې بوټي لري ته پدغه څه کوې؟

کله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته لیک ورسیده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وکړه چې زمونږ کتابونو د دې غره په باره کې لیکلي دي چې دې کې د جنت د ونو یا درختونو نه یوه ونه ده.

عمروابن العاص (رضي الله عنه) بیرته عمر (رضي الله عنه) ته ولیکل: چې مقوقس داسې وايي:

نو عمر (رضي الله عنه) ورته ولیکل: د جنت د ونو مستحقین یوازې مسلمانان دي، او مسلمان د خاورې سوداء چا سره نه کوي او نه زمین فروش مسلمان کیدای نه شي؛ خو که ته پکې مقبره یا هدیره جوړوې؟ فقط مقبرې یا هدیرې له پاره به یې مفته درکړم.

نو عمروابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همداسې وویل: مسلمان ځمکه نه خرڅوي ځمکه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په یوه لویشت ځمکه مسلمانان ډیر سرونه قرباني کوي خو چاته یې پریږدي نه.

بیا عمروابن العاص (رضي الله عنه) ورته وویل: خبردار بیا د داسې کارونو اراده ونه کړې. چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شې،

بیا مقوقس خپلو عسکرو ته وویل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه کړم خو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راکړه چې کله به مې هم له یاده ونه وځي، یعنې د هغه د هدیرې نه مطلب دا ؤ که غلط حرکت دې دغه غره طرف ته وکړ؟ نو دغه غر به ستاسې له پاره هدیره شي.

بیا مقوقس وویل: تر څو چې مسلمانان دغسې په اسلام او خاوره مین اشخاص لري همیشه به کامیاب وي خو کله چې د دوئ مشرانو د دښمن سره د ځمکې سوداء وکړه، نو بیا به یې خپل قوم او ولس همیشه له پاره ذلیله وي.

گرانو دوستانو لکه څنگه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سیرت کې را سره یاست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شیبو کې را سره اوسئ.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه•.

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ویلي وو، چې زمونږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې میاشتې اخیر کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخیرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې یې ځانله دغه دعاء وکړه:

← ای ربه زما عمر زیات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعیت ډېر زیات شو، مسلمانان ټولې دنیا ته ورسیدل، او زیات ملکونه یې فتح کړل، اوس مې ځانله در وغواړه اوس مې د خپل حبیب سره ملاقات نصیب کړه، یا ربه: ما مه ضایع کوه، یا ربه: ته خو پوهیږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، یا ربه: ما ته شهادت نصیب کړه، یا ربه: ته خو خبر یې چې مونږ درې تنه د اُحُد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او و خوځیدلو او ستا ګران پیغمبر ﷺ ورته وویل: ای اُحُدَه: ودریږه تا باندې یو نبي ﷺ، یو صدیق (رضي الله عنه) او دوه شهیدان ولاړ دي، نو هلته خو غیر زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم یې چې یوه ورځ نبي ﷺ زه ولیدم چې سپینې جامې یا کالي مې اغوستي وو، نو نبي ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوي دي که مینځل شوي دي؟ نو ما ورته وویل:

چې مینځل شوي دي نو رسول الله ﷺ راته وویل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تیر کړه او شهید مړ شه.

او الله ﷻ به درته په دنیا او اخرت کې د سترګو یخوالی در کړي، بیا یې لاسونه اوچت کړل دعا یې وکړه یا الله ﷻ ماته مقبول شهادت نصیب کړه.

یا ربه: ماته مرګ ستا د حبیب په کلي کې را کړه یعنې مدینه منوره کې.

نو الله ﷻ یې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فریضې آداء کولو بیرته راستون شو نو د مغیره ابن شعبة غلام چې د نهاوند په جګړه کې اسیر او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ یې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندې مشهور ؤ چې اصلي نوم یې فیروز ؤ، دې خبیث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تیز تیره ؤ، مسموم یا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودرید او د لمانځه صفونه یې برابرول نو ابو لؤلؤ پیروز مجوسي ور باندې رامنډه کړه او په ډیرې تیزئ سره یې درې ګذاره ووهه او بیرته په تیښته شو، نورو صحابه کرامو د نیولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندې وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول دیارلس (۱۳) تنه یې زخمیان کړل چې (۹) تنه پکې شهیدان شول، بیا اخیر صف کې یو صحابي ورته مخ باندې څادر واچولو او د شاه لخوا نه یې کلک غیږ تري چاپیره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فیرز المجوسي خپل خنجر باندې د خپلې غاړې رګونه غوڅ کړل او خپل خنجر یې خپله مرۍ کې ښخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پریوت او دغه آیات یې تلاوت کړ (وَكَانَ اَمْرُاللّٰهِ قَدَراً مَّقْدُوْراً)

• کتاب الاستیعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبري ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳ -، اسد الغابة ج 4 صف ۱۸۰-۱۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو عبدالله ابن عباس (رضي الله عنه) عبدالرحمن ابن عوف له لاسه ونيولو او لمونځ ته يې مخکې کړ، نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونځ اداء کړ او عمر (رضي الله عنه) يې په اوږه کړ او خپل کور ته يې يووړ.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ يې وکړ ماته اوبه راوړی، زه اودس کوم لمونځ را نه قضاء کيږي او داسې حال کې چې د وينو فوارې يې بدن نه روانې دي، اودس يې وکړ او ښه په اطمئنان سره يې لمونځ وکړ.

بيا يې صحابه کرامو ته وفرمايل: څوک چې لمونځ نه کوي د هغوئ په اسلام کې برخه نشته، لمونځ هيڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبيب ورته راورسيد،

طبيب چې يې زخمونه وليدل، ورته يې وويل: اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) زخمونه دې ډير ژور دي او ستا د بچ کيدو امکان نشته نن ماښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصيت کول غواړې نو وصيت وکړه ځکه چې ډيره وينه دې ضايع شوې ده، او داسې زخمونه په ګنډلو نه روغيږي.

صحابه کرامو ورته وويل: يا اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) خپل خليفه وټاکه نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: زه د خلافت له پاره وړ او مناسب څوک نه وينم.

خلافت ډير مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترينه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بيا يې يو يو ذکر کړل دغه کسانو کې څوک وټاکئ.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبيدالله (رضي الله عنه)

زبير ابن عوام (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بيا صحابه کرامو ورته وويل: مونږ ته نصيحت وکړه!

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونيسئ، او په همدې عمل او فيصلې کوئ، کله به هم ګمراه نه شئ، همدا مو کاميابئ ته رسوي

بيا يې وفرمايل: ای انصارو تاسو چې څنګه اول کې انصارو ته زړونه او سينې پراخه کړې وې همداسې به ثابت قدمه اوسئ.

بيا يې مهاجرينو ته وفرمايل: ای مهاجرينو له انصارو ورونو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چا نه اخستی، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای را کړی تر څو چې ټوله دنيا ته ورسيد.

او ټولو ته دا زما نصيحت دی چې:

⇦کلو او باندو خلکو سره زيات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقيده کې ډير مضبوط وي.

⇦ای مسلمانانو: ذميانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

⇦دوئ تاسې ته جزيه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦دې ذميانو ستاسې دښمن دښمن ګڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي تر څو چې ذميانو غداري نه وي کړې تاسې ور سره کومک کوئ.

⇦او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوئ هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.

⇦خپلو زنانوو سره ښه چلند او ښه رويه کوئ.

⇦او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو يې تربيه کړئ.

⇦خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوئ ښه تربيه په تاسې لازم ده.

د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بيا ان شاءالله را سره اوسئ،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه*

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره ور کسان وښودل نو عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) يې ځان ته نږدې راوغوښت ورته ئې وويل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان يو کور کې بند کړه تر څو چې يې په يو تن خليفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته يې مه پريږده او چې دوئ خليفه وټاکي او بيا که څوک د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ورسره مه کوه.

بيا يې عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نږدې راوغوښت، ورته يې وويل: زويه ولاړ شه ام المؤمنين عائشې (رضي الله عنها) ته ووايه: چې عمر (رضي الله عنه) وايې چې که ته ما ته زما د دنيا تر ټولو محبوب نبي ﷺ او زما تر ټولو ګران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نږدې د ښخيدو اجازه وکړې؟ زه به ډير خوشحاله شم زما نور هيڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا يو ارمان لرم لکه چې دنيا کې مې د دوئ جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې يې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،

⇦زويه ورشه خو زما نوم ورته واخله او اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس اميرالمؤمنين نه يم.

⇦عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) په بيړه د ام المؤمنين عائشې صديقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی اواز يې ورته وکړ، مورې زه عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) يم زه دننه را تلای شم؟

⇦ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها ورته وويل: هو زويه راشه ايا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟

⇦عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو ګوري چې د ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها له سترګو له سيلاب اوښکې رواني دي.

---

* کتاب الاستيعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۷۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلګئ شروع کړې، ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها ترينه پوښتنه وکړه چې زويه څنګه راغلی ئې؟

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: پلار مې راليږلی يم که ته ورته د رسول اللهﷺ او ستا والد ابوبکر الصديق (رضي الله عنه) سره څنګ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆عائشې صديقې رضي الله عنها ورته وويل: ما خو دغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ما ته له خپل ځان نه زيات ګران دی ، هم هلته دې راحت ګاه ورته جوړه کړي، عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو يې پوره شوه.

◆بيرته په منډه راغی کله چې کور ته دننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترګې ور واړولې، زويه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنين (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) وويل: الحمدلله چې اخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) ګاونډ په نصيب شو.

بيا يې وفرمايل: ځنکدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنيا زما لاس کې وای ما به د قيامت د سختيو په مقابل کې فديه کې ور کړې وای.

نو عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مريم (71) لمبر آيات تلاوت کړ.

بسم الله الرحمن الرحيم،

(وَانْ مِنكُمْ الَّا وَارِدُها) الخ

بيا يې ورته وويل: زما اميد دی چې ته به فقط لکه برق غونډې په جهنم تيريږې او بس،

دا ځکه چې اميرالمؤمنين يې امين المؤمنين يې سيد المؤمنين يې تا په کتاب الله فيصلې کړي دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسيم کړي دي، ته د اسلام له پاره مددګار وې تا ملکونه فتح کړي دي، تا ټوله دنيا ته د عدل قوانين وضع کړل، تر قيامته به خلک ستا په عدليه قوانينو فيصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ايا ته به د قيامت په ورځ ګواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړي دي؟

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته وويل: هو زه به دغسې ګواهي کوم.

بيا عمر (رضي الله عنه) يوه د خښتې تکړه را پورته کړه چې کاش زه دا سې يو شی وای چې بيا ختم شوی وای او د قيامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه نه وای پيدا شوی، کاش چې زه هيڅ هم نه وای، بيا يې اسمان طرف ته سترګې مبارکې وغړولې مسکی شو کليمة شهادت يې وويله او روح يې رحلت وکړ او د عليين طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعون

بيا د صحابه کرامو يو زوګ شو هر يو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوئ د سينو نه لکه ژرنده د ژړا اوازونه پورته کيدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیر یې د عمر (رضي الله عنه) مبارک جسد په اوږو راواخیست او د اخیري ارامګاه طرف ته یې راوړ.

چا د دې جرئت نه شو کولای چې، خبره وکړي بیا یې په شریکه قبر مبارک ته داخل کړ، او د ټولو د سترګو نه د اوښکو باران روان ؤ، چې کله یې قبر ته وسپاره نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) یې سر طرف ته ودرید یو خوا بل خوا یې وکتل مخکې ترینه رسول الله ﷺ او د هغه سینې مبارکې سره د ابوبکر (رضي الله عنه) سر برابر ؤ او د ابوبکر (رضي الله عنه) سینې مبارکې سره د عمر (رضي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتیب سره قبرونه جوړ شوي وو.

نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) په ژړا شو او ویې فرمایل: عمره (رضي الله عنه) ته زمونږ مهربانه ورور وې، د حق له پاره سخي وې، باطل له پارت بخیل وې، سترګو کې دې رعب او اثر ؤ، سترګې دې له حیا ډکې وې، په کوم شي چې به الله ﷻ خوشحاله کیده ته به په هغې خوشحاله کیدلې او په کوم شي به چې الله ﷻ خپه کیده ته به هم خپه کیدلې.

عمره (رضي الله عنه) تا د چا بیځایه صفتونه نه کول او نه دې د چا غیبت کولو، نور یې د خبرو تاب نه ؤ، نو علي (رضي الله عنه) یې پښو مبارکو ته ودریده، هغه هم سلګۍ وهلې بیا یې وفرمایل: الله تعالی ﷻ دې در باندې رحم وکړي، یا عمره (رضي الله عنه) په الله ﷻ قسم چې د نبي ﷺ نه بعد تر ټولو ته را باندې ګران وې، ستا هره کارنامه موږ له پاره یو کتاب درس دی، تر څو چې ستا سیرت زموږ مخې ته موجود وي کله به هم ذلیل او برباد نه شو.

بیا ابو عبیده ابن جراح (رضي الله عنه) وفرمایل: زما دې په الله ﷻ قسم وي چې د عمر (رضي الله عنه) په رحلت اسلام کې داسې درز یعنې چاود پیدا شوه لکه دیوال کې چې درز یا چاود پیدا شي چې کله به هم جوړ نه شي.

بیا حذیفه ابن یمان (رضي الله عنه) وفرمایل: کله چې عمر (رضي الله عنه) ژوندی ؤ د اسلام مثال داسې ؤ لکه چې څوک خپل منزل طرف ته روان وي چې قدم اخلي نو منزل یې رانږدې کیږي او د عمر (رضي الله عنه) د رحلت نه بعد داسې شو لکه څوک چې د خپل منزل یا هدف نه شا ته روان وي چې څومره قدم اخلي منزل ترې لیرې کیږي.

عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو سیرت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو عدلیه او قوانین یې ژوندي دي، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ شجاعت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو موږ ته یې داسې نوم پریښود، چې تر قیامته به ور باندې فخر کوو، عمر (رضي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وګټلو.

عمر (رضي الله عنه) زړونه وګټل مسلمانان او کافران ټول یې کارنامې ستائي.

روح دې ښاد وي ځای یې جنة الفردوس شه،

ګرانو دوستانو راتلونکي نشر کې د عمر (رضي الله عنه) هغه لاس ته راوړنې ذکر کوو چې تر قیامته پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۴) برخه•.

د هغه خلکو جوابونه چې وايې اسلام او علماؤ انسانیت ته کوم خدمت کړی دی؟

(1) اول لقب د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.

(۲) هجري شمسي او هجري قمري تاریخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.

(۳) اول لمونځ یې د تراویح شل رکعته په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته یې مکتوبونه ولیږل چې په جمع شل رکعاته تراویح وکړي.

(4) تر ټولو اول یې قرآن کریم ترتیب او په یو مصحف کې ولیکه زاړه اثار چې په تختو پاڼو او نورو طریقو لیکل شوي وو وسوځول.

(۵) تر ټولو لومړی یې د سِجِلاتو او سوانحو سِستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبیله د او سیدو ځای یې پکې ولیکل.

(۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پیره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته یې فرمان جاري کړ چې بغیر علم نه به بل چاته تعلیم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بیا به بل چاته تعلیم ورکوي.

(۹) تر ټولو اول مسافر خانې په لویو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړې، چې له چا نه به لاره ورکه شوه، یا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به یې ورسره وړه، قجورې، ممیز، غوړي او اوبه کومک کاوه.

(10) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانین وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کار ته سپارل کیده، او د هر چا د پاسه به یو څوک ؤ چې پوښتنه ترې وکړي او غلطیانې ورته په گوته کړي.

(12) تر ټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوې ور وړلې چې بنیاد یې ابوبکر (رضي الله عنه) ایښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(13) خوراکي مواد له شتمنو ملکونو نه غریبو ملکو ته په کښتیو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقله کړه چې ازادانه فیصلې وکړي او د قاضیانو د تربیه کولو له پاره یې تربیه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او دیندار قاضیان تربیه کړي او ټولو ښارونو ته یې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

• ماخوذ من حکایة الصحابةؓ
البدایه والنهایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندې مساوات وضع کړل چې بې له تو پير به نر او ښځه مالدار او غريب بادشاه او ګدا ورته يو ځای ودريږي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۵) او اخيري برخه:

د عمرابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانيت له پاره يې کړي دي•.

(۱) د مجرمينو له پاره توقيف خانې يا بنديخانې جوړول او په هغه کې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسيع او لويولو پروګرام او بيا د نورو مسجدونو د لويولو اجازه،

(۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خيريه کارونو اداره جوړه کړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خيراتونه او صدقات راوړل بيا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقينو ويشل چې هغه کې غيرمسلم نادارو ته هم برخه ورکول کيده.

(۳) تر ټولو لومړی اسلامي سِکه يا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به وربانديې وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج کړه.

(4) تر ټولو لومړی لويه صدقه جاريه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خيبر علاقه کې مځکه وه، هغه ټوله يې په داسې طريقه صدقه کړه، چې تر قيامته يې چا ته د ملکيت اجازه نشته حکومتونه د هغې امدن د اوقافو او خيريه مؤسسو په ذريعه په کونډو، يتيمانو او بې وزلو ويشي.

(۵) د مجرمينو د تاديب له پاره دُوره يا قمچينه عمر (رضي الله عنه) رواج کړې ده، چې بد عمله خلک به يې پرې لارې ته راوستل.

(۶) د شرابو په څښلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړې.

(۷) د جنازې لمونځ په يو ځل په جمع کول، عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي له دې مخکې به خلکو ډلې ډلې بيل بيل جنازې کولې.

(۸) تر ټولو لومړی ډاګخانه او د خطونو وړلو راوړلو سيستم عمر (رضي الله عنه) شروع کړی دی، چې مخصوصه اداره يې ورته جوړه کړه چې فقط همدا دنده به يې وه.

(۹) تر ټولو لومړی د لښتيو، ويالو او نهرونو کيندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۱۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د ښارو او بې حاصله مځکو د اصلاح کولو له پاره قانون جوړ کړ چې هر چا ښاره او بې حاصله مځکه اباده کړه د هغه شوه.

چې په دې کار سره بيخي زياتې ښارې او بې حاصله مځکې خلکو ابادې کړې.

• ماخوذ من من کتاب الاستعابه
و البداية والنهاية و کنز العمال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(۱۲) تر ټولو لومړی فرش یعنې پوزَيْ په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.
(۱۳) تر ټولو لومړی بیت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.
(۱۴) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځیانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو میاشتو سفر نه زیات نه تیریږي، بیرته به راستنیږي، یعنې د هیڅ پوځي، پولیس او مجاهد سفر به د څلورو میاشتو نه، زیات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (میرمنو) نه زیات وخت لیرې تیروي.
(۱۵) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.
(۱۶) د باراني مځکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(۱۷) په ذمیانو جزیه کښیښنودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.
(۱۸) د یهودو، د ټول حجاز او جزیرة العرب نه ویستل او شام ته جلا وطن کول خصوصا د نجران یهود؛ چې دوئ به همیشه د مسلمانانو په ضد دسیسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حدیث شریف عملي کړ، چې مشرکان دې جزیرة العرب نه وویستل شي او بیرته دې داخلیدو ته نه راپریښنو ستل کیږي.
(۱۹) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه یې په یو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.
(۲۰) تر ټولو لومړی د دنیا هرې برخې ته مجاهدین او علماء، عمر (رضي الله عنه) لیږلي دي او هلته یې مضبوطې چاونۍ او درسگاوې جوړې کړې دي.
دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سیرت که چیرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هیڅکله به پای ته ونه رسیږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، او س به همدا کفایت وکړي راتلونکی سیرت د اسلام د دریم خلیفه او دریم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.
ژباړه: لیک او ترتیب
ستاسې ورور حبل الله المتین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library